

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXIX рік видання. № 301, липень, 2019

Полеві квіти,
Анатолій Мельник

*І чужому навчайтесь,
Щ свого не цурайтесь...*
М. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Корнелій Ірод,
Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Микола Корсюк,
Михайло Михайлюк, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Радун Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Координати рецепції Міхая Емінеску українським простором*
- ❖ *Осип Маковей у світлі архівних документів*
- ❖ *Т. Г. Шевченко: Плач Ярославни – прадавній молебень (II)*
- ❖ *Шевченко про козацькі заповіді: при молитві згадує жертви за волю України-Гетьманщини*
- ❖ *Румунська православна церква про прп. Паїсія Величковського*
- ❖ *Проза Корнелія Ірода (Спостереження і розмисли)*
- ❖ *Повернення літа 1402-го року*
- ❖ *Українська романістика Румунії: Трилогія Корнелія Ірода «Свято»*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (L)*
- ❖ *Михайло Волощук – апологет віри, правди, любові й доброзичливості*
- ❖ *Пам'яті великого поета*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Самітні у Сінаї (оповідання)*
- ❖ *Стижерети (Уривок з повісті)*
- ❖ *Цвинтар павуків (Уривок з оповідання)*
- ❖ *Дитячі сторінки*
- ❖ *Сторінки гумору*

Іван РЕБОШАПКА

КООРДИНАТИ РЕЦЕПЦІЇ МІХАЯ ЕМІНЕСКУ УКРАЇНСЬКОМОВНИМ ПРОСТОРОМ

До 130-річчя від дня смерті Міхая Емінеску (15 січня 1850 - 15 червня 1889)

Після першого показового представлення 1903 р. Василем Щуратом Міхая Емінеску (Див. статтю «Блискуче сяєла зоря, давно її немає, та зоряне світло й далі нас осяває...», ж. «Наш голос», № 300), в його україномовному сприйнятті, окрім рідкісної згадки в 30-х роках ХХ ст., настала тривала «перерва».

Чимраз інтенсивніше український читач починає ознайомлюватися із самобутньою творчістю Лучафера румунської літератури після Другої світової війни, насамперед перекладами, що появляються у збірках та в журналах з нагоди «круглих» дат (народження чи смерті).

Початком висхідної координати україномовної рецепції Міхая Емінеску знаменним, стосовно і подальших румунсько-українських дружніх відносин, виявився 1952 рік, у якому в Румунії Бухарестське видавництво «Cartea Rusă» надрукувало перший румунський *Кобзар* Тараса Шевченка з *Переднім словом* Міхаїла Садовяну, а Київське видавництво художньої літератури – першу добірку українських перекладів з творів Міхая Емінеску – *Поезії*, з невеличким переднім словом *Міхай Емінеску* того ж Міхаїла Садовяну. Добірка охоплює 45 перекладів найрепрезентативніших поезій Емінеску, здійснених сучасними українськими поетами, як М. Терещенко, М. Упенік, Т. Масенко, З. Гончарук, К. Басенко, В. Швець, В. Гуртовенко і ін., але й такими майстрами українського поетичного слова, як Максим Рильський та Володимир Сосюра і ін. У добірці подано лише *Послання II і III*. Заслугує особливої уваги чудовий переклад Ярослава Шпорти поеми *Лучафер* Міхая Емінеску.

Промовистими фактами зростання в Україні зацікавлення до румунського класика та його подальшого входження в культурний світ сусідньої держави є матеріали, надруковані після 1952 року в г. «Радянська Буковина», «Літературна газета», в ж. «Всесвіт» і в «Літературній Україні».

У 1974 р. до 85-х роковин поетової кончини з нагоди вшанування його пам'яті було надруковано у різних публікаціях ряд відповідних матеріалів. Цього ж року в Київському видавництві художньої літератури «Дніпро» появилася друга добірка

перекладів з творчості Міхая Емінеску *Поезії* із вступною статтю Андрія М'ястківського та з примітками Станіслава Семчинського. Як видно із самого заголовка передмови Андрія М'ястківського (*Співець боротьби й любові*), у поетичній творчості Емінеску виявлено дві домінанти, які своїм змістом майже співпадають з двома, виділеними 1903 р. Василем Щуратом – ліричний і сатиричний. Переважна більшість перекладів належить упорядникові. Примітними у збірці є такі факти: в ній багато нових перекладів; подано переклади всіх п'яти *Послань* Емінеску; ряд поезій перекладено іншими поетами; деякі переклади з попередньої збірки тих же перекладачів – ними ж заново «переплавлені», навіть такими майстрами художнього слова, як М. Рильський.

До ряду «пунктирів» координати висхідного входження Міхая Емінеску в український простір слід зачислити надруковану Олексією Романцем статтю до 125-річчя з дня народження М. Емінеску *Лучафер молдавської поезії* («Молодь Буковини», 15 січня 1975 р.).

Художній імідж румунського класика збагатився на висхідній координаті утвердження появою 1989 р. в Київському видавництві його твору *Зневірений дух* у перекладі та з передмовою С. Семчинського.

Перманентність Міхая Емінеску в українськомовному просторі помітно підтвердилася появою 2000-го року до 150-річчя від дня його народження двох видань. У колекції «Перлини світової класики» Київської спеціалізованої редакції літератури мовами національних меншин України появилася двомовна збірка поезій М. Емінеску *Din valurile vremii – Iz xvilje часів* в упорядкуванні та з передмовою (*Зірка генія*) Степана Келара¹. Її підзаголовок – *Лірика*. Переважна більшість перекладів належить упорядникові. В ній кілька нових перекладів. А Бухарестське видавництво «Еліон» того ж року надрукувало престижну двомовну добірку творів М. Емінеску *Poezii – Поезії* в упорядкуванні авторитетного нашого літературознавця Михайла Михайлюка, з передмовою академіка Дана Хорії Мазілу.

Пам'ятник М. Емінеску в Чернівцях

(Продовження на 4 с.)

КООРДИНАТИ РЕЦЕПЦІЇ МІХАЯ ЕМІНЕСКУ УКРАЇНСЬКОМОВНИМ ПРОСТОРОМ

(Продовження із 3 с.)

Добірка вміщає передруки раніших перекладів, але й нові переклади творів Емінеску *Mortua est, Rugăciunea unui dac, Colinde, colinde*, здійснені М. Михайлюком, та *Răsaî asupra mea, Rugăciune, Odă*, здійснені Миколою Корсюком.

Вагомими «пунктирами» на висхідній координаті утвердження постаті Міхая Емінеску в українській культурі, поряд із здійсненими Ярославом Шпортою (1952 р.) та Андрієм М'ястківським (1974 р.) перекладами знаменитої його поеми *Лучафер*, є її нові переклади Володимира Коломійця (2000), Станіслава Стриженюка (2001) та Віталія Колодія (2003).

Дальшому утвердженню перманентності Міхая Емінеску в українському просторі спричинилися також по чергові переклади з його поезії, друковані у ж. «Всесвіт» (№№ 1-2, 12 за 2015 р.; № 3-4 за 2017 р.; № 1-2 за 2018; № 4 за 2019 р.).

Досьогідніші українські переклади здійснено як із надрукованих поезій за життя Емінеску, так й із надрукованих після його смерті. Дані переклади не дорівнюють числу оригінальних поезій поета, але на їх основі все ж таки можна здійснювати наукове дослідження Емінескового доробку.

Значно меншим числом літературознавчих матеріалів, але теж на висхідній координаті відзначено поодинокими «пунктирами» кілька складових художньої сутності Міхая Емінеску. Після, так би мовити, стардатних представлень в *Українській радянській енциклопедії* (1964; 1978), в *Українській літературній енциклопедії* (1990), у передмовах до Емінескових видань та в статтях для читацького загалу, в українському емінескознавстві настає відрядне «зрушення»: у Львівському університеті 1965 р. В. А. Тонковидов захистив дисертацію *Філософские взгляды Михаила Эминеску*², тему якої слід би розглянути у зв'язку із тематично спільними працями румунського літературознавця Джордже Калінеску, філософа Константина Нойки й ін. та із сучасною працею Вікторії Коломійцевої *До питання про категорію часу в поетичному дискурсі*, в трактування якої введено твір Емінеску *Зневірений дух* і відповідні твори Т. Шевченка. По-сучасному слід би розглянути і працю Тонковидова *Общесоциологические взгляды Михаила Эминеску*. У тому ж Львівському університеті М. Штивельман захистив 1969 р. дисертацію *Проблеми творчества раннего Эминеску*. На цю тему написано багато, особливо румунами та чернівецькими літературознавцями.

Тематичне поширення творчості Міхая Емінеску відзначено статтю С. Семчинського *Античный мир в творчестве Михаила Эминеску* (Тбілісі, 1975).

Найбільшу увагу надали осмисленню творчості румунського класика чернівецькі літературознавці, зокре-

ма професори тамтешнього університету: Володимир Антофійчук прослідив *Молитву і Псалому* творів Тараса Шевченка і Міхая Емінеску; Лідія Ковалець накреслила цікаву картину-паралель навчання у Чернівцях Міхая Емінеску й Юрія Федьковича; Борис Бунчук спричинився до укладення і схвалення *Програми для здобуття освітньо-кваліфіційних рівнів «спеціаліст», «магістр» зі спеціальності «Румунська мова та література»*, в якій особливе місце посідає Міхай Емінеску; Богдан Мельничук надрукував до навчального курсу посібник *Румунська і молдавська література* (2003), осмислив стосунки Міхая Емінеску з Україною, а інтерпретаціями творів румунських поетів (насамперед Емінеску) заклав, як відзначає Лора Бостан, основи «перекладацької школи на Буковині»; К. І. Паладян довела факт, як на основі класичного гекзаметра кінця XIX-початку XX ст. Міхай Емінеску створив національну модель гекзаметра, яка відповідає природі румунської мови. Дипломні та магістерські роботи з емінескознавства пишуть студенти чернівецького вузу.

Цікаві підходи у сприйнятті Міхая Емінеску інших чернівецьких літературознавців, як Володимир Бурбан (*Усе, що хотів сказати, сказав до 33 років*), Я. В. Захарчук (*Буковинська література як зразок Європи*), Н. Фещук (*Незгасна мить поезії Емінеску*) і ін.

Надто ефективним заходом перманентизації постаті Міхая Емінеску в українському житті є проведення учнівських конкурсів читців поетової творчості із настільки промовистим гаслом, як «Емінеску об'єднав талановитих дітей».

Світла пам'ять Міхая Емінеску вшановується організацією книжкових виставок поетових творів, відкриттям кімнати-музею в Чернівецькій гімназії, в якій він навчався, відкриттям поетових погрудь та споруджуванням пам'ятників у містах Герци і Чернівці.

У Чернівцях Міхая Емінеску названо «сином двох народів», як висловився в одному із інтерв'ю Генеральний Консул Румунії в м. Чернівці. Значно натхненніше підсумувала це Ірина Губанова: «Міхай Емінеску: румунський Шевченко з Буковини» (<https://vsiknygy.net.ua/person/23591>).

Примітки

1 Сердечно дякую і при цій нагоді шановному професорові Чернівецького університету Володимиру Антофійчухові за пересилку інтернетом неіснуючої в нас збірки перекладів Келара та інших цінних емінескознавчих матеріалів чернівецьких науковців.

2 Сердечно дякую шановному професорові Львівського університету Богданові Якимовичу за пересилку інтернетом *Автореферату* дисертації В. А. Тонковидова.

Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

ОСИП МАКОВЕЙ У СВІТЛІ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

Серед архівних документів, які стосуються життя і творчості Осипа Маковей, – «Автобіографія», «Щоденник», листи, рідкісні видання, як, приміром, «Пустельник з Путні і інші оповідання» (Чернівці, 1909) та ін. Більша частина цих документів зберігається у відділі рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

«Ще замолоду я бажав стати письменником і отсе вже сорок років минуло, як я стараюся заслужити собі на ім'я письменника. Багато праці на се присвятив. Не кажу, що змарнував час, і не нарікаю, що не діждався великих успіхів. Я знаю, що не маю права записати себе до великих письменників. Се повинен знати чоловік у 57-ім році життя і я сего свідомий. Але на ім'я українського письменника я таки заслужив і гадаю, що в загальну скарбницю нашого письменства я вложив дещо цінного і оригінального. Багато з того, що я написав, уже забулося і ще не одно забудеться, однак лишилось деяка частина, котра мене пережить і в літературі буде мати своє місце і свою ціну. Значить, молодечий ідеал я осягнув – і се мене нагороджує за труд. Серед иньших обставин життя може дав би більше і краще, а так добре, що хоч те дав, що міг дати»¹, – писав Осип Маковей у листі до Дениса Лукіяновича від 27 березня 1924 р., який можна сприймати як своєрідний вступ до його «Автобіографії» (1924). Цей твір, текст якого охоплює 40 сторінок формату 21,5 на 17 см, зберігається у відділі рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Він служить важливим джерелом пізнання життя Осипа Маковей, з'ясування його поглядів на письменницьку працю і український літературний процес кінця XIX – початку XX ст., пізнання обставин, в яких народжувалися задуми тих чи тих творів. Крім того, «Автобіографія» разом з іншими творами, побудованими на фактах з особистого життя, дає можливість судити про основні риси характеру і світогляду письменника, який вирізнявся великим працелюбством, тонким почуттям національної і людської гідності, скромністю, готовністю на самопожертву задля інтересів рідного народу, здатністю на об'єктивну самооцінку.

У згаданому вище листі до Дениса Лукіяновича Осип Маковей висловив свій погляд на особливості письменницької праці. «Ще Федькович писав, що ми, письменники, у твердого пана служимо; він не дозволяє нам дармувати. Се добре, коли є талант, а до таланту незалежне становище. Але се свого роду панщина, коли нема одного або другого», – розмірковував він. І

далі висноував: «Бути українським письменником (та ще в Галичині) – се справді тяжкий обов'язок. Пером не заробиш на життя, а наша праця на прожиток забирає найкращий час і забиває духа; нема коли думати і працювати з пляном над розвитком свого таланту. І мимо того мусиш писати!» Тема творчої праці митця, зокрема, українського, його ролі і значення в суспільстві, до якої звернувся Осип Маковей, звучить також у багатьох творах української літератури. Так, оповідання «Українські талани» (1927), що належить перу Клавдії Бобикевич, у дещо гумористично-іронічних тонах відтворює один день з життя талановитої письменниці Сидонії Муренко. Своєю творчістю вона прагне допомогти рідному народові, але наражається на безліч щоденних побутових справ, які не може розв'язати через брак коштів, і врешті-решт відступає від омріяних життєвих планів і навіть наважується порушити власні морально-етичні принципи, давши згоду на одруження з нелюбим чоловіком.

Ще з гімназійних літ Осип Маковей був заряджений на те, щоби прислужитися своєму народові. Наділений великим мистецьким талантом, він міг добитися помітних успіхів у малярстві чи музиці, але присвятив себе слову, чесно і самовіддано служачи йому понад сорок літ. Він належав до того покоління письменників, які сповідували європейські мистецькі цінності, виявляли нові суспільно-політичні погляди, характерні для кінця XIX – початку XX ст. Із того численого в доробку письменника, що пережило свій час і чесно служить сьогоденню, відзначаю передусім літературно-критичні й літературознавчі праці – неабиякий внесок у нашу науку про красне слово, історичну повість «Ярошенко», низку прозових і поетичних творів, серед яких – пісня на його слова і музику, що стала народною:

Ми гайдамаки, ми все однакі,
Ми ненавидим вороже ярмо.
Йшли діди на муки, підуть і правнуки.
Ми за народ життя своє дамо.

Народився письменник 23 серпня 1867 р. в містечку Яворів, що на Львівщині. Його батько Степан Маковей ґаздував на кількох моргах поля, займався кушнірством і понад усе дбав про свою родину. Навіть, коли захворів на запалення легень, працював доки стало сил, не дбаючи про себе.

(Продовження на 6 с.)

ОСИП МАКОВЕЙ У СВІТЛІ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

(Продовження з 5 с.)

Про його останні дні Осип Маковей залишив зворушливий запис у своєму «Щоденнику». Йому було невимовно шкода батька, який помер у січні 1889 року, маючи всього 48 літ.

Мати походила із чесько-української сім'ї. «...Се була інтелігентна, добра людина, незвичайно лагідної вдачі, – згадував згодом вдячний син. – Се передовсім вона післала мене в гімназію і потім дбала про мене, доки могла. З її смертю (а вона померла п'ятдесятчотирьохлітньою в 1904 р. – В. А.) я втратив, так сказати б, найближчу мету життя; не мав уже про кого дбати, бо братів сяк-так забезпечив, і почув самоту в життю».

Крім Осипа, в родині Маковей виховувалося ще двоє молодших синів – Іван та Остап, які стали порядними господарями у Яворові.

Як багато свідомих галицьких українців, Маковей намагалися вивести в люди своїх дітей, дати їм відповідну освіту, але через брак коштів віддали в науку тільки найстаршого. Спочатку він навчався в Яворівській так званій виділовій школі (1874 – 1879), а відтак продовжив освіту в єдиній тоді в Галичині українській академічній гімназії у Львові (1879 – 1887). У нижчій гімназії Осип навчався дуже добре, а у вищій – трохи слабше, бо доводилося заробляти на прожиття приватними уроками. Часто, як він згадував, тяжко бідував. Про те, як жилося тоді студентській молоді, Осип Маковей розповів у своїх творах – «Історія одної студентської громади» та «Весняні бурі». Він був одним із організаторів гуртка «Згода» (1884), члени якого зібрали бібліотеку, проводили літературні вечори, видавали газети, в яких друкували власні твори тощо. Гімназисти потайки читали вільнодумні книжки, з яких знайомилися з ідеями соціалізму й атеїзму, про що йдеться в оповіданні «Весняні бурі».

У гімназії Осип Маковей захопився творчістю геніального українського поета і під цими враженнями написав вірш «В 25 річницю смерті Т. Шевченка», автограф якого зберігається в Центральному державному історичному архіві України у Львові. У ньому, звертаючись до Кобзаря, дев'ятнадцятирічний автор стверджував:

Йдемо, батьку, твоїм слідом!..
Вже світає між народом,
Воля понесла побіду
Ясне сонце вже нам сходить!..

Радуйсь, батьку, ми на волі,
Ми живемо русинами.
А живемо ми, ніколи
Не загинеш Ти між нами².

Згодом О. Маковей написав низку статей про Т. Шевченка, здійснив науковий аналіз окремих творів поета, дослідив процес поширення його спадщини в Галичині та на Буковині, висвітлив низку заходів щодо святкування на його честь тощо.

У грудні 1885 р. Осип Маковей познайомився з Іваном Франком. «...Бував у нього досить часто. Був дуже йому вдячний за добру пораду і за людяне поведене з мною», – свідчив письменник у своїй «Автобіографії». Завдяки Франкові він у 1885 – 1886 рр. у журналі «Зоря» опублікував кілька перекладів з Гайне і власний вірш «Заказані яблука». Це був початок його письменницької кар'єри.

У 1887 – 1889 рр. Осип Маковей навчався у Львівському університеті, де, за його ж словами, «здумував учитися української мови, латини і греки. Не хотів бути священиком, щоб «не грати ціле життя комедії»; вибрав собі світський факультет, хоч не мав нізвідки матеріальної безпеки, щоби спокійно зайнятися наукою. <...> В університеті, оскільки мав час, я цікавився українською мовою, про латину і греку мало дбав».

Важливі свідчення залишив Осип Маковей про свою працю на посаді головного редактора газети «Буковина», яку він обіймав з квітня 1895 до кінця листопада 1897 рр. Завдяки йому періодичність часопису зросла з чотирьох до шести разів на тиждень (виходила щодня, крім неділі і свят). «Праця була величезна, – писав Осип Маковей, – її можна було зробити лише при молодечім захваті. Не за все, що друкувалося в «Буковині», я можу відповідати, бо часопис не був мій, але я стягнув до нього багато різнородних людей, без уваги на партійну приналежність. «Буковина» була вправді спонсорована правительством газета, – скільки діставала, не знаю, – але поза лояльністю для уряду мала повну свободу. Об'єктивно судячи (тепер, по літах), ся лояльність приносила укр[аїнському] населенню на Буковині значні здобутки. <...> Коли ці здобутки не дали буков[инському] укр[аїнському] населенню тої свідомости, якої треба, щоби вдержатися на поверхні і без ласки правительства, то сему були винні наші політики, котрі занадто поклалися на ласку згори, а замало займалися усвідомлюванням народу».

(Далі буде)

Примітки

¹ Маковей О. Автобіографія // Відділ рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 59, № 2726. Далі цитати з цього джерела подаються без зазначення посилань.

² Маковей О. В 25 річницю смерті Т. Шевченка // Центральный державный исторический архив Украины у Львові. – Ф. 386. – Оп. 1. – Спр. 24.

Євсебій ФРАСИНЮК

Т. Г. ШЕВЧЕНКО: ПЛАЧ ЯРОСЛАВНИ – прадавній молебень (II)

(Продовження з № 300)

Переспів Шевченка за відомим фрагментом – уславленим загально-прийнятим заголовком «Плач Ярославни» – з давньоруської поеми «Слово о полку Ігоревім», за формою відповідає властивому йому стилю віршування, притаманному історичним його пісням чи поемам, за послідовністю зображень, приблизно, відповідає оригіналу, але лірично-розмислюючий наголос паде на деталі, сенс яких буде визначитись подалі.

З самого початку поет вводить у свій текст дієслово «співає», яке не існує ні в оригіналі, ні в перекладі на сучасну українську мову Максима Рильського: «В Путивлі-граді вранці-рано/ Співає, плаче Ярославна,/ Як та зозуленька кує,/ Словами жалю додає». Першим рядком, вживаючи словосполучення, поет відкриває завісу і створює одразу вимір місця, освітленого природним прожектором початку дня, а другим – влаштовує читача всередину цього кадру – давнього Новгород-Сіверського княжого укріплення-столиці, де він чує/відчуває і спів, і плач княгині.

Якщо звернути увагу на підтекстові антонімне значення (радіє-сумує) пари «співає, плаче», то можна зауважити те, що відповідає такому різко мінливому внутрішньому стану людини тільки драматично-безвихідна ситуація, вирішення якої є тільки в Божій силі, за умови найпотужнішої молитви. Слова Святого Августина «Хто молиться співаючи, той молиться вдвічі» та народне прислів'я «Сльози ніколи не капають на землю» допускають і до тлумачення цього візуально-аудитивного зображення яко пристрасний молебень.

Підтверджує дане бачення і порівняння «Як та зозуленька кує». У давньому народному віруванні, затриманому і по нині, зозуля – це віщий птах, добрий вісник, правдоносець, Богиня Долі, ключниця Раю – останньою прилітає навесні і першою відлітає у вирій (тому не встигає виквочити своїх діточок і підкладає яйця чужим птахам). В неї сила пророчити тривалість життя, подружжя, кількість дітей тощо; якщо ставити їй навесні такі запитання, вона відповідає своїм куванням – потрібно тільки їх полічити!..

Георгій Поплавський, Плач Ярославни, гравюра, 1984 р.

Отож, Ярославна молить-бажає-пророчить добру долю князю та його дружині, оплакує невдачу, прагне доброї вістки, хоче знати правду, готова допомогти, навіть пожертвуватись.

Синтагмою «Словами жалю додає» Шевченко посилює увагу, по-перше, на готовність княгині бути поряд із князем у його найважчих обставинах: «– Полечу, – каже, – зигзицею,/ Тією чайкою-вдовицею,/ Та понад Доном полечу,/ Рукав бобровий омочу/ В ріці Каялі. І на тілі,/ На княжій білім, помарнілім,/ Омую кров суху, отру/ Глибокі, тяжкі рани...» Прадавня українська легенда/пісня про чайку-вдовицю слугує символом материнської туги по трагічному втраченні пташенят-діточок. Наскільки свідчать українські історичні джерела, тісний дружній зв'язок князя з воїнами княжої дружини (корпусу, війська) часто уподібнювався родинному відношенню, воїни вважалися дітьми княжої родини. Словосполучення «чайкою-вдовицею», правдоподібно, відноситься до страждання Ярославни через смерть багатьох воїнів княжої дружини.

Бобровий рукав – це символ-ознака княжого строю.

Омочити його і вживати у лікуванні ран сугерує рішення княгині застосувати найдорожче пожертвування для спасіння життя князя/ княжого престолу.

По-друге, поет посилює увагу на слова Ярославни. Жаль, якого додають її слова, не стосується тільки особистого драматичного стану молоді княгині, але й драматичного стану князівства, Русі в цілому. Тому, мабуть, її молебні слова перевищують звичайність молитви, здаються перебільшуваними у відношенні до Бога: «І квилить, плаче Ярославна/ В Путивлі рано на валу:/ – Вітрило-вітре мій єдиний,/ Легкий, крилатий господине!/ Нащо на дужому крилі/ На вої любії мої,/ На князя, ладо моє миле,/ Ти ханові метаєш стріли?/ Немало неба, і землі,/ І моря синього. На морі/ Гойдай насади, кораблі./ А ти, прелютій... Горі! Горі! Моє веселіє украв,/ В степу на тирсі розібгав». Подвійний вигук та останні два речення підтверджують попереднє бачення і вповні виправдовують пряме та переносне значення перших двох слів – «квилить, плаче».

(Продовження на 8 с.)

Т. Г. ШЕВЧЕНКО: ПЛАЧ ЯРОСЛАВНИ – прадавній молебень (II)

(Продовження із 7 с.)

Признання стихії вітру господином, тобто Богом/ Господем характеризує як її рівень вірування, так і глибинність святого відношення до складових Всесвіту, частинкою якого вважався кожний русич – орач, воїн чи князь. Русичі цінувались внуками їхніх Божеств, називали їх своїми праотцями, опікунами, захисниками роду і рідної землі. Ярославні стала незрозумілою непоміч «Вітра-вітрила... крилатого господина» княжій дружині і, навпаки, поміч ворогові, що драматично змінює її поважливе ставлення на нарікання – ставлення притаманне недостатньому сприйняттю Божої Правди/ Порядку. Русичі вважали поразку скоріше уроком недотримання основного закону життєвого руху: правильно задумати, правильно говорити і правильно чинити!

Розпач княгині зростає і вона звертається до більш ближчого Божества руському роду: «Сумує, квилить, плаче рано/ В Путивлі-граді Ярославно./ І каже: – Дужий і старий,/ Широкий Дніпре, немалий!/ Пробив-єси високі скали,/ Текучи в землю половчана,/ Носив-єси на байдаках/ На половчан, на Коб'яка/ Дружину тую Святославно!.../ О мій Словутицю преславний!/ Моє ти ладо принеси,/ Щоб я постіль весела слала,/ У море сліз не посилала,/ Сльозами моря не долить». Аугментативна валентність дієслівної трійці «Сумує, квилить, плаче» відповідає незаперечно явному драматичному внутрішньому стану Ярославної. До причин цього болісного душевного переживання, підкреслених вище, додається і суто особиста. Славутич-Дніпро – це свята складова рідної землі, подарованої вищими Богами. Сила його є божественна і служила тільки благу роду як в мирні часи, так і в охоронно-воєнні. Недавно, торік допоміг князям під короговою Святослава розгромити половчан грізного Коб'яка.

Прославляючи його на рівні великих Божеств, але відносячись як до приналежної земної складової рідного княжого простору, молить особистого помилування: Повернення милого чоловіка живим. Аргументами служать застосування народно-поетичного пестливого названня «ладо» для коханої особи та давнього значення слова «постіль» – чисте простирало, яке вживалось і для перев'язування ран, оба поняття в достатньо сугестивному синтаксично-семантичному відношенні з присвійними та особовими займенниками – «мій, моє, я».

До Божества-Славутича Ярославно-княгиня шле молитовне прохання, але до Божеств Вітру та Сонця справляє молебень. За пращурівською традицією це відбувається «на валу», на підвищеному охоронному місці, значить святому, бо охорона роду/краю – свята

річ, ближче до Господа-хранителя: «І плаче, плаче Ярославно/ В Путивлі на валу на брамі./ Святес сонечко зійшло./ І каже: – Сонце пресвятєє/ На землю радість принесло./ І людям і землі, моєї/ Туги-нудьги не розвело./ Святий, огненний господине!/ Спалив-єси луги, степи,/ Спалив і князя, і дружину,/ Спали мене на самоті!/ Або не грій і не світи.../ Загинув ладо... Я загину!» Як справжня жриця, княгиня піднялась найближче – «на валу на брамі» – до найстарішого, найшанованішого і наймогутнішого Божества – «пресвятого Сонця», визначаючи на початку прямо і похвально його основну і найпотужнішу роль: Принести радість світу – «і людям, і землі». Якщо її, княгині, воно «не розвело туги-нудьги», то, мабуть, така є воля «святого, огненного господина» і вона приймає (у Шевченковому баченні) гідно випробування. Відомо, що в прадавнину жреці жертвували життям, коли на їхній молебень їхні Божества не відгукувались, не принесли віруючим очікуваної блаженності.

В тексті-оригіналі Ярославно дорікає Богу-Сонцю, як і Богу-Вітру за неподану поміч князю та його дружині, за, – вважає вона, – навіть зловмисне вживання пекучої теплоти проти русичів. Шевченко наголошує на інше сприйняття Божих рішень – глибше і в дусі мудрого поступу Всевишнього, часто невловимого для поверхового розсуду, – котре сприйняття обов'язково потрібне князю та його оточенню. Вставляючи речення, що орфографічно (крапками) сугерує певне змістове доповнення – «Або не грій і не світи...», у розділовому відношенні до попереднього – «Спали мене на самоті», поет-мислитель вселяє ідею існування таємної розв'язки як внутрішнього, так і зовнішнього конфліктів.

Текст-оригінал виправдовує дане допущення. Брак світла, тобто ніч, допомагає Ігореві втекти з половецького полону, вивчити урок єдності всіх князів Русі – «Іде Ігор Боричевичем/ До святої богородиці Пирогошої».

Переспів написав Шевченко 4-го червня 1860 р. в Санкт-Петербурзі. Це проходив другий рік примусового проживання або ледь м'якшого заслання, на самоті, не в Путивлі-граді, а в Петрограді, не «на валу на брамі», а в тісній кімнатці, де, не менш Ярославної, пристрасно слав Всевишньому молебні думки за кращу долю рідного народу, не дорікаючи Небесному Царю, а земним царькам та їхнім безхребетним прислугам.

Переспів Шевченка – це і плач, і молебень, і пророче «кування» справжньої волі рідного роду, на сторожі котрого він поставив слово Правди.

Вірний Син «великої, нової, вільної сім'ї» був упевнений, що настане час і «Сонце не погріє і не посвітить...», і Вітер рознесе коб'ячі стріли..., і на хвилях Дніпра-Словутиці припливе Великий Святослав!..

Іван КІДЕЩУК

ШЕВЧЕНКО ПРО КОЗАЦЬКІ ЗАПОВІДІ: ПРИ МОЛИТВІ ЗГАДУЙ ЖЕРТВИ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ-ГЕТЬМАНЩИНИ

(Проща і жах дум та розповідей алегоричних поем «Сон» («Гори мої високі...» – Орська кріпость, 1847) і «Буває, в неволі іноді згадаю...» (Оренбург, 1850))

— Дивися, дитино, оце козаки
(Ніби мені каже), — на всій Україні
Високі могили, дивися, дитино,
Усі ті могили усі отакі.
Начинені нашим благородним трупом,
Начинені туго. Оце воля спить!
Лягла вона славно, лягла вона вкупі
З нами, козаками! Бачиш, як лежить —
Неначе сповита!.. Тут пана немає,
Усі ми однако на волі жили!
Усі ми однако за волю лягли,
Усі ми і встанем, та Бог його знає,
Коли-то те буде. Дивися ж, дитино!
Та добре дивися — а я розкажу,
За що Україна наша стала гинуть,
За що й я меж ними в могилі лежу.
Ти ж людям розкажеш, як виростеш, сину.
Слухай же, дитино...

(«Буває, в неволі іноді згадаю...»)

Літературна критика та народна мудрість вважають Шевченка найвірнішим сином ньеньки-України, бо український геній за прикладом світлоносця Святого Євангелія Григорія Савича Сковороди сів у своїх віршах-думах чарівного «Кобзаря» світло і вогненну силу Святого Слова, щоб росла-розростала Євангельська Правда поміжлюдьми на землі, і щоб на Україні те Слово – «Божее кадило,/ Кадило істини. Амін» – посвятило і очистило український нарід. Поет-невольник благав Божу матір змилюватись над ним та його закріпаченими земляками: «Не дай в неволі пропадати,/ Летучі літа марне тратить./ Скорб'ящих радосте! Пошли,/ Пошли мені святєє слово,/ Святої правди голос новий!.../ Щоб слово пламенем взялось,/ Щоб людям серце розтопило./ І на Україні понеслось...» («Неофіти»). Поет-невольник завжди відчував кровну належність до скорб'ячого народу і, незважаючи на імперські перепони, звертався євангельським вченням до народу з любов'ю і повагою рідного сина, засуджуючи царське самодержавство, розбещеність та несправедливість,

злиденну і трагічну долю закріпаченого народу, та, оспівуючи велич і жертвність Гетьманщини в боротьбі за волю й незалежність, як висвітлюють безпощадно але й благально його алегорії «Сон» («Гори мої високі...» – Орська кріпость, 1847), «На панщині пшеницю жала...» (Санкт Петербург, 1858), «У всякого своя доля...» (Комедія – Санкт Петербург, 1844), «Буває в неволі іноді згадаю...» (Оренбург, 1850).

Поезія Кобзаря просякнута глибокою мудрістю і духом святої істини, які взагалі приховуються від людей, щоб вони жили у духовній темряві, порожнечі, просвітленій алегоричними антитезами, які, крім всеохоплюючої бальзаківської комедії між пеклом і раєм кріпацької України, наголошують на високі духовні ідеали козацької величі Гетьманщини, коли Україна в часи Богдана Хмельницького виборола тяжкими жертвами європейське та міжнародне визнання Магдебурзького права, знищене великою зрадою після Переяславської Ради (1654 р) об'єднанням України з Росією, коли Гетьманщину потоптали свої ж такі зрадники і Росія, які воюватимуть разом з турками та ляхами не тільки проти молоді держави, яку готував недавно покійний Богдан, але й проти пам'яті великого Гетьмана, якого москалі та поляки не залишили у спокої у батьківській церкві Суботова, сплундрувавши її, щоб і його мощей не стало на Україні!

Шевченко був впевнений, що голос минувшини рідного краю треба відкрити народу, бо правду не можна прийняти, коли не бачиш і не знаєш про неї. Геніальний Шевченко відчував, що історична правда ньеньки України починає саме на Канівській горі, де він і бажав бути похованим, бо на його рідній Черкащині, в Чигирині, обраному столицею Гетьманом Хмельницьким, та в Каневі, на Чернечій горі, славна історія Козаччини живе і сьогодні. Саму тут, неподалік Канева, де сьогодні знаходиться могила та музей Тараса Шевченка і Національний заповідник Шевченка, історик академік Микола Біляшівський, проводячи археологічні розкопки, відкрив прадавнє місто Родень дохристиянської Київської Русі.

(Продовження на 10 с.)

ШЕВЧЕНКО ПРО КОЗАЦЬКІ ЗАПОВІДІ: ПРИ МОЛИТВІ ЗГАДУЙ ЖЕРТВИ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ–ГЕТЬМАНЩИНИ

(Продовження з 9 с.)

Сучасні дослідники вважають, що саме звідси починає «ренесанс українства» (Микола Томенко – див. ucrinform.ua/rubric-tourism-2095193 і podorozij-zapovitnij-kaniv.html) новонародженням козацтва спочатку Канівською Січчю, а потім Запорізькою з першим гетьманом Іваном Вишневецьким.

Культура геніального поета і надзвичайне світовідчуття, народні джерела та подорожі рідною Черкащиною свідчать сьогодні, що Шевченко не помилявся, бо навіть будучи невольником, продовжує просвічувати свій народ алегоричними поемами «Сон» та «Буває в неволі іноді згадаю», щоб донести історичну правду про їхніх славних предків, походження та духовну ідентичність з колишніми героями, що любили понад все свій рідний край, як євреї святу землю Авраама та Якова. Так перша поема «Сон» («Гори мої високі...») висвітлює духовний неспокій і молитовність ліричного героя – старого козака, що не може погодитись з падінням славної Гетьманщини, згадуючи невмирущі символи канівських гір і героїчних Трахтимирів та Монастирища – козацьких поселень, «розкиданих долею лихою», про Запоріжжя і монастир святий розбиті «царям на грище», про найболючішу поразку Гетьманщини, розбитої зрадниками та таки лівобережними гетьманами, і про «батька Богдана», про яких ми згадували в аналізі молитов, щоб нащадки козацького роду ніколи не нехтували жертвами мрійників Канівських гір, що вірили у здійснення ідеалів вільної незалежної України, бо це були мрії-надії і самого Шевченка, і всього українського народу. Алегорія «Сон» зображає символічно антитезою Божий рай на землі, занапащений пеклом тих, що забули про Христа, своїх зрадників, що гори «рознесли»: «Гори мої високі,/ Не так і високі,/ Як хороші, хороші!/ Блакитні здалека», там «Дніпро з лугами вигравляє», «Козацька церква невеличка/ Стоїть з похиленим хрестом» як знак ворожого безвір'я, що відкриває антитезу, бо «Все, все неситі рознесли!/ А ви? ви гори отдали!/ Бодай ніколи не дивиться/ На вас проклятії! Ні, ні.../ Не ви прокляті... а гетьмани,/ Уособники, ляхи погані!/ Простіть, високі мені!/ Високі і голубії!/ Найкращі в світі!.. найсвятіі!/ Простіть!.. Я Богу помолюсь...» Старий козак купається в сльозах, жаліє «недоумів» і просить Господа простити, що «Занапастили Божий рай», тобто омріяну Гетьманщину, незалежну державу Хмельницького, і кається старий козак у гріхах як справжній християнин – альтер-его Шевченка – що благає Господа залишитись до кінця життя витати понад

святою Горою і Гетьманщиною та Бога прославляти: «Тебе восхвалити/ І Твоєю красою/ Серце веселити,/ І поховать побитеє/ Гріхами людськими». Голос автора в епілозі стає щасливим, коли сниться у неволі довгождана воля та маленька хатина «на окрадених горах», яких поет завжди бажав собі при житті, бажав щасливої пари та хатини і там, у потойбіччі, як свідчить передсмертний вірш: «В гаю – предвічному гаю/ Поставлю хаточку, садочок/ Кругом хатини насаджу;/ Прилинеш ти у холодочок,/ Тебе мов кралю посаджу./ Дніпро, Україну згадаєм,/ Веселі селища в гаях,/ Могили-гори на степах –/ І веселенько заспіваєм...» («Чи не покинуть нам, небого...»), надіючись там на щасливість у своїм світлім раї, відсутнім у його земному житті. Поет-невольник завжди турбувався долею своїх земляків, як свідчить його друга поема-алегорія «Буває, в неволі іноді згадаю» (1850), в якій у формі неймовірного сну Шевченко наголошує про обов'язки нащадків нееньки України перед могилами, в яких поховані борці за волю і незалежність рідного краю. Могили – святині для Шевченка, і ключові слова як життя, смерть, любов, пам'ять і інші, – бо вони приховують (тільки треба розпізнати!) всі таїнства людської екзистенції про життя, смерть, любов, пам'ять тощо, – духовні валентності, які не раз стають лейтмотивом його поезії, бо тільки вони служать свідченням про наших предків, про нашу бувшу рідню, за яких треба молитися і вважати їх предтечами нашого існування на землі.

Невольник Тарас шукає сенс у минулому, йому сняться трагічні дні боротьби за волю і падіння славної Гетьманщини – це якраз тема, яку ми і трактуємо: «І сон приверзеться, ніби край могили/ Пасу я ягнята, а я ще малий;/ Дивлюся, могила ніби розвернулася,/ А з неї виходить неначе козак,/ Уже й сивоусий собі неборак,/ Та йде до мене /.../ Я собі звернулось,/ Щеня мов під тином,/.../ То й перелякалось. От мене бере,/ Неначе на руки, та несе в могилу,/ А чорна могила ще гірше розкрилася./ Дивлюся, в могилі все козаки...». І так перед дитям, майбутнім свідком баченого і чуваного, відкривається жахлива картина могили «набитої благородними трупами» молодих козаків, полеглих за волю, – це жертви, про яких свідчить текст нашого мотто: «Дивися, дитино, оце воля спить!/ Лягла вона славно, лягла вона вкупі,/ З нами козаками! Бачиш, як лежить –/ Неначе сповита!.. Тут пана немає,/ Усі ми однако за волю лягли,/ .../ Дивися ж, дитино! Та добре дивися – а я розкажу,/ За що Україна наша стала гинуть,/.../ Ти ж людям розкажеш, як виростеш,

сину./ Слухай же, дитино!» Неспокійний дух, що витає кругом могили, відкрив свідка в майбутньому генії, який усвідомлює трагічну долю свого народу з переконанням, що за волю полягли козаки, а не панство, і разом з козаками «воля спить», і встануть вони на Суд Божий, коли встане і воля невинного народу, що захищав свої землі і родину. Дитина бачить і чує сповіді, які приймає за заповітні обов'язки в майбутньому перед своїм народом, якому теж потрібно знати і чути про смерть найкращих синів України, які загинули через зраду, бо саме зрада – причина падіння рідного гетьманського краю.

Шевченко продовжує цю сюжетну канву мовою ліричного героя, що розказує про один із трагічних випадків у часи, коли Україна палала у вогні (подібно до сюжету «Гайдамаків»), коли ляхи та їхні ксьондзи, що забули про Христа, запалили «божії міста» війською: «Ксьондзи скажені осквернили!/ Земля козака зайнялася/ І кров'ю, сину, полилася/ І за могилою могила,/ Неначе гори, поросли/ На нашій, синочку, землі!» Сповідь козака-привиду, заможного зброєносця вражає глибокою трагічністю, якою платив нещасний народ України через нахабність сусідів-християн, бо скарга духу відкриває безкраю любов навіть старших людей у підтримці незалежної нееньки

України: «Послав/ З табун коней я до обозу,/ Гармату, гаківницю, два вози,/ Пшона, пшениці, що придбав,/ Я всю мізерію оддав/ Моїй Україні небозі.../ І трьох синів своїх...», щоб спокутувати гріхи перед Богом, віддав за край, за церкву Божу, за людей, молячись у хаті за небесну благодать і здоров'я молодшої донечки Пріськи, тільки, на жаль, ксьондзи вночі забрали і обезчестили дівчину, а він зі своїм зброєносцем чурою Данилом, немов Гонта, підпалюють п'яних злочинців, щоб більше «не мордували» невинних дітей козачих. Поставлять на згарищі хрест і, знайшовши неподалік своїх трьох синів мертвими, поховують і помоляться в плачі за жертви невинного народу, щоб «в добрий час і полягли отут укупі».

Трагічна і жахлива розповідь нагадує поему «Гайдамаки», де у «Передмові» поет засуджує ворожнечу між братами слов'янами і згадує її, щоб таке не повторялось: «а все-таки скажеш: „Слава Богу, що минуло“, – а надто болить як згадаєш, що ми одної матері діти... Серце болить, а розказувати треба: нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилились, нехай братаються знову з своїми ворогами». Так розказувати наступним поколінням – святий обов'язок кожного, щоб нащадки знали і оцінювали своїх предків, шанували жертви й могили, цінували волю і славу Господню.

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

ЛИПЕНЬ

7 липня

• 66 років від дня народження Анни Трайсти Рушть (1953 р.) – української письменниці та викладача.

12 липня

• 85 років від дня народження Михайла Волощука (1934 р.) – українського поета, художника, учителя та інструктора самодіяльних художньо-артистичних колективів.

15 липня

• 56 років від дня народження Лучіки Міжок (Арделян) (1963) – публіциста, упорядника підручників, викладача.

16 липня

• 104 роки від дня народження Оксани Мельничук (справжнє ім'я Маріне Галінадзе, у заміжжі – Панчук) (1915-1986) – української поетеси .

21 липня

• 78 років від дня народження Василя Кліма (1941-20??) – українського письменника.

27 липня

• 14 років від дня смерті Степана Ткачука (1936-2005), українського письменника, перекладача, публіциста, культурного діяча, першого голови Союзу українців Румунії та першого депутата українців Румунії в Парламенті Румунії, інженера.

30 липня

• 60 років від дня народження Мирослава Петрецького (1959 р.) – українського артиста-співака, публіциста, педагога, голови Марамо-роської філії СУР.

31 липня

• 75 років від дня народження Іляни Дан (1944 р.) – українського публіциста та вчительки.

Прот. д-р Микола ЛАУРУК

Румунська Православна Церква про прп. Паїсія Величковського

Наука св. Паїсія Величковського та роздуми ієрархів, богословів і свідомих науковців про його життя, науку та діяльність є неначе однією дуже глибокою молитвою.

Чому?

Тому що все його життя та його діяльність проходили на фоні тієї безперервної молитви, «умної молитви». Ця молитва була серцем його життя. Хто він, що принесла йому ця молитва, що приніс він через цю молитву Румунській Православній Церкві та Вселенській Православній Церкві – можуть по праву говорити свідомі брати румуни.

Нарешті були знайдені моці преподобного Паїсія Величковського. В монастирській церкві Нямцу розкрився його гріб і там були, хоча і не вірилось до того часу, дійсно його святі моці.

Той, хто пролив промені світла над Лаврою у Нямц, покритою впродовж довгого часу мороком страху перед безбожними переслідувачами, мороком сумніву, мороком завидючого ока і всілякої історичної неправди, і зробив дуже багато для чималого поширення світла паїсіанізму, є теперішній патріарх Румунської Православної Церкви, у минулому – Митрополит Молдавії і Буковини, блаженніший Даниїл.

Почнемо його чудовими словами:

«Святий преподобний Паїсій з Нямцу, народжений у Полтаві 21 грудня 1722 року, став даром України для Молдавії, так як молдавський митрополит Петро Могила, народжений у Сучаві теж 21 грудня, лише 1526 року, став даром Молдавії для України. Монахи різних націй зібрались довкола цього святого старця, оскільки сам він зібрав дари Святого Духа в своїм серці і твори святих отців у своїй келії, а потім зі своїми румунськими і слов'янськими учнями переклав величний твір «Добротолюбіє» з грецької на слов'янську мову»¹.

Він не тільки був родом з України, але «був українцем, який надзвичайно сильно любив румунів, трудячись з любов'ю разом з ними для Христа, для здобуття спасіння і вічного життя. Через молитву він наблизив небо до землі і зібрав разом різні нації»², – докладніше уточнює Митрополит Даниїл.

Той факт, що він є українцем з України, а не малоросом чи слов'янином, як писали деякі автори, має надзвичайне значення, оскільки так стверджує дуже авторитетний науковець, блаженніший патріарх Даниїл.

Душа св. Паїсія «... ще з самого дитинства відчувала прагу до читання Святого Письма, Життя Святих, Гомілії св. Іоана Золотоустого, творів Єфрема Сиріна та інших книг, відчувала потребу молитись в тиші, далеко від усіх. Так розгорілась в його душі любов до монашого життя. У період 1735-1739 він був студентом Києво-Могилянської академії, яка в той час була національною школою, строго православною, втілюючи і гордістю українського народу»³, – пише інший глибоко духовний румунський ієрарх митрополит Серафим.

**Преподобний Паїсій Величковський
(21 грудня 1722 – 15 листопада 1794)**

В одній з енциклопедій про румунське чернецтво говориться, що його діяльність була даром небесним, була провіденційною.

«Старець Паїсій протягом 31 року своєї пастирсько-аскетичної діяльності в Драгомірні, Секу і Нямц сприяв оновленню ісихазму румунського і українсько-руського монашого життя в той період, коли на південно-східну Європу відбувався напад ілюмінізму та західної секуляризації»⁴.

Про те, що він українець, з ім'ям якого пов'язують оновлення румунського чернецтва і небачений до того часу спільний духовний рух, пише гарними словами ві-

домий науковець, колишній член Румунської Академії наук Некулай Урсу:

«У другій половині 18-го століття зароджується і з дивовижною швидкістю розвивається в лоні Румунської Православної Церкви рух оновлення чернецого життя, в душі афонської традиції, що ґрунтується на доброму пізнанні аскетичних канонів і суворого їх дотримання.

Ініціатором цього руху – паїсіанізму – був Паїсій Величковський (1722 – 1794 рр.), українець з Полтави, який чотири роки був студентом Києво-Могилянської академії. Два роки провів у скитах: Трайстен (Trăisteni) та Кирнул (Câmul).

У 1746 році прибуває на гору Афон, з якої повертається в Молдавію у 1763 році з 64-ма монахами, переважно українцями і румунами, влаштуваючись в монастирі Драгомірна»⁵.

У своїй докторській дисертації на тему учнів св. Паїсія з двох бухарестських монастирів, священник Дмитрій Фуртуна згадує, що діяльність св. Паїсія була дуже широкою. «Старець Паїсій Величковський із Нямцу (†1794) мав єдину роль відкривача щасливої дороги, що вела до книги, мистецтва, дисципліни і високого морального життя серед наших (розуміється – румунських) монахів у другій половині 18 століття. Його дії були найважливішими моментами в історії культури та гідності румунського народу»⁶.

Колишній старець монастиря Нямц, архімандрит Макарій Чолан додає до імені руху преподобного Паїсія один епітет, називаючи його «Новим ісихазмом». У зв'язку з цим він подає наступне пояснення:

«У преподобного Паїсія з Нямцу зустрічаємо сплітання умної молитви з опікою над ближнім чи над общиною, в якій він знаходиться. Можу сказати, що цей вимір гуманності та спільножиттєвості молитви умної (молитви Ісусової) відрізняє паїсіанізм від афонського ісихазму, який практикувався на саможиттєві (по-грецьки: ідіоритмічний), а не на спільножиттєві (по-грецьки: кіновіальний), як це було у преподобного Паїсія з Нямцу»⁷.

Вершина краси румунського чернецтва зв'язана з іменем старця Паїсія з Нямцу, пише відмінний викладач Богословського факультету міста Сібіу Іоан Іка. «Довга путь монашої традиції румунських країв досягла апогею наприкінці 18 ст., коли афонське оновлення торкнулось румунського чернецтва ради творчості старця Паїсія Величковського (1722 – 1794 рр.). Духовна постать Паїсія домінує над румунським чернецтвом 19-го століття, встановлюючи зв'язок між східною традицією та сучасною модерною епохою»⁸.

Таку ж саму благодать діяльність старця Паїсія принесла усій Східній Церкві, – пише той же надзви-

чайно зацікавлений життям преподобного сівський богослов. «Східне Православ'я зазнало з ранньої зорі сучасної епохи духовного оновлення, пов'язаного з іменем старця Паїсія Величковського, яке отримало назву паїсіанізм»⁹.

Колишній румунський Патріарх Теоктист у передмові до книги архим. Макарія має гарні слова: «Паїсіанізм є одним з найвеличніших моментів румунської культури і духовності. Без нього незрозумілим був би культурний розвиток сучасної Румунії».

На кінець я залишив найзворушливіше слово про старця Паїсія, слово, що належить вагомому румунському богослову і філософу Никифору Крайніку, який загинув в одній із комуністичних в'язниць. Це чудове і зворушливе слово Никифора Крайніка професор богословського факультету Іоан Іка помістив на останній обкладинці книги, яку видав у перекладі з італійської під назвою «Паїсій з Нямцу. Автобіографія і життя старця».

Бажаю, щоб це слово обґрунтувало те, чому я назвав дану статтю «Румунська Православна Церква про прп. Паїсія Величковського»:

«Я надзвичайно переконаний, що Спаситель не покарав нас за моральні упадки і недостойнства, і що наш рід покритий славою, яка підносить його з усіх історичних принижень. Ця багата щедрість була здобута преображенням сторіччям паїсіанізму. Це – золоте сторіччя румунського православ'я»¹⁰.

Примітки

¹ Високопреосвященніший Даниїл, Митрополит Молдавський і Буковинський. Передмова до книги «Життя прп. Паїсія з Нямцу», Яси, 1997.

² Ibidem, Паїсіанізм, Бухарест, 1996, с. 6.

³ Mitropolitul Serafim. Isihazmul, tradiție și cultură românească, București, 1994, p. 132.

⁴ Pr. prof. dr. Nicolae Chifor. Monahismul ortodox românesc, vol. I, edit. Basilica, 2014, p. 202-203.

⁵ Prof. dr. Neculai Ursu. Românii și înnoirea isihastă, Iași, 1997, p. 39.

⁶ D. Furtună. Ucenicii starețului Paisie în mănăstirile Cernica și Căldărușani, edit. Nemira, 2002, p. 5

⁷ Arhim. Macarie Ciolan. Noeishazmul paisian, Iași, 2002, p. 20.

⁸ Diac. prof. Ioan Ică jr. Mărturie de sfințenie românească, Sibiu, 2002, p. 8.

⁹ Ibidem, p. 10.

¹⁰ Nichifor Crainic. Autobiografia vieții unui stareț, Paisie de la Neamț, Sibiu, 2002.

Тамара НОСЕНКО, м. Київ, Україна

ПРОЗА КОРНЕЛІЯ ІРОДА (СПОСТЕРЕЖЕННЯ І РОЗМИСЛИ)

(Продовження з № 300)

Мала проза К. Ірода зосереджена у збірниках «Світлотінь» (1974), «Білий рояль» (1990, премія СП Румунії), «Від сьогодні до завтра» (2014), «Chixugi» (2015). Час, коли К. Ірод увійшов у літературу як автор прози малого обсягу, був прикметний новими тенденціями як у румунському, так і в українському мистецтві слова країни, що перебувало на шляху свого бурхливого оновлюючого розвитку. Проза тяжіла до живого життя і багатоаспектного бачення людини, до їхнього поглибленого осмислення; спостерігався помітний відхід од домінуючої у попередні роки соціальної зумовленості подій і характерів, натомість увага письменників здебільшого була зацентрована на психологічному вимірі образів.

Тематика оповідань Корнелія Ірода багатоаспектна. Селянська тема тут уже не є превалюючою (хоча, на наш погляд, характери персонажів-селян виписані часто яскравіше, ніж інші); значну увагу автор приділяє також історіям з життя мешканців міста; втім, ці різні теми об'єднує спільна опція: увага до життєвих колізій та внутрішнього світу звичайних людей. Письменника захоплює увесь багатолікий людський вертеп, життя й людей він прагне вияскравити в усій повноті: як у позитивних, так і в негативних проявах. Недаремно ж перша книжка оповідань К. Ірода має назву «Світлотінь», яка є своєрідним символічним показником художнього світобачення письменника, стрижнем його життєзнавчої й людинознавчої концепції. На перший план у автора оповідань виходить пізнання сутності людини у всій її багатомірності, показ катаклізмів людських доль та внутрішнього світу персонажів. Художньо яскравим з цієї точки зору є, зокрема, оповідання «Рябушка моя», в якому автор у, здавалось би, банальній історії (втрата головним героєм улюбленого коня) зворушливо правдиво через бурхливі рефлексії персонажа розкриває драму душевних страждань щирої людини, живої народної душі, персонажа, котрий, можливо, найповніше в малій прозі К. Ірода утілює народний характер й архетипну свідомість селянина.

Внутрішній світ героїні іншого оповідання – «Надгробна фотографія», особисту драму звичайної

селянки, котра ще довго після Другої світової війни жила надією, що її чоловік не загинув (може, ще десь у полоні), відтворено просто і водночас дуже проникливо. Особливо вражає своїм драматизмом закінчення твору, де ця героїня скрушно, чисто посільському побивається за втраченим жіночим щастям, адже разом із звісткою про смерть її Митра «пропала надія, що вона ще могла б колись бути Аничкою, Анною, Аницею чи навіть Ницею (де там Гануською або Нуською!), а залишиться до кінця свого віку старою Паламаркою». Спадає на думку, що художнє розуміння К. Іродом людини з народу тут можна з повним правом порівняти з мистецтвом Г. Тютюнника – бачити своїх персонажів з позиції «любіві й доброти». Драматизм народного життя майстерно відтворено і в невеликому, пронизаному тонким розумінням нюансів селянської психології (поєднання власної гідності з соціальною наївністю), оповіданні «Мільйонер», де цю психологію героя і його особисту драму піднято до рівня загальнонародної, адже письменник розповідає про один із численних випадків шахрайства і обману людей, спричинених повоєнною інфляцією. Впадає в око спосіб розкриття письменником людської психології, десь суголосний з художніми відкриттями української прози перших десятиліть 20-го століття, зокрема В. Стефаніка: на перший план виступає не так традиційна описовість, а скоріше, сказати б, прийом спресованої психічної енергії слова: динамічні діалоги, зовнішні і внутрішні рефлексії та короткі (часом з підтекстом) репліки героя. Саме в цьому оповіданні (і в обраній проблемі, і у змістовому її завершенні, і у її художній подачі), попри своєрідність прозопису К. Ірода, все ж ніби витає художній дух автора «Камінного хреста».

Привертає увагу той сегмент малої прози К. Ірода, де він порушує проблему морального пробудження людини, акцентує можливість духовного оновлення своїх персонажів, хоча це їхнє прозріння нерідко є ще інтуїтивним, а то й підсвідомим. Автор тонко відчуває й майстерно показує ці позитивні гуманні порухи душі своїх різних за віком, життєвим досвідом і вчинками героїв. Скажімо, у оповіданні «Білий рояль», де письменник виразно нюансує внутрішній світ хлопця-підлітка, він ненав'язливо підводить

свого героя до, може, ще не до кінця усвідомленого (адже герой ще малий), але такого, що є уже на грані пробудження совісті, роздуму і про його власну (хоча й мимовільну) провину у смерті учителя, котрий усе життя жив у страху через вчинений колись ним злочин. Інший герой (оповідання «Ніч») переживає особистісну драму через докори сумління, через раптове осяяння – усвідомлення своєї моральної провини (відступництво від правди), яка призвела до виправдання справжніх убивць людини – свідка їхніх політичних і соціальних злочинів. Процес пробудження совісті переживає і, така, здавалось би, цілковито нікчемна особа, як герой оповідання «Сусіди» – Симон (своєрідний румунський Швондер¹), аморальний пристосуванець, котрого автор саркастично називає «робітничий клас», а «ще щось, крім цього» (натяк на його «особливі» послуги владі) і через донос котрого постраждав господар націоналізованого будинку, в якому жив цей персонаж (у кінцевому рахунку він відмолює свій гріх, доглядаючи могилу колишнього хазяїна). Своєрідним уособленням проблеми морального прозріння є оповідання-алегорія «Дзеркало», в якому письменник розкриває муки совісті старого волоцюги, котрий лише заради грошей позує Леонардо да Вінчі для портрета Луди і котрий, зрештою, побачив себе як дзеркальне відображення того, хто за 30 срібняків став христопродавцем, адже сам у молодості слугував художникові як модель для портрета іншого героя «Таємної вечері» – Ісуса Христа.

Прикметно, що К. Ірод досліджує людину, далеко не ідеалізуючи її, розкриваючи й непривабливі сторони людського ества, адже проблему існування «мінус-людей» (за висловом О. Довженка) ще не знято з порядку денного літератури. Сірість, брутальність, нікчемність людської душі, відсутність моральних засад – це ті риси, які, за К. Іродом, збіднюють людину, аж до втрати її гуманної сутності. Прикладом таких творів є оповідання «Золота душа», «Заздрість», «Пожежник», «Вдячність», «Двічі розказувати про Куліцу». В останньому автор особливо гостро порушує питання бездуховності, тупої аморальності, відверто зображаючи руйнівний вплив пожадливісті, споживацького інстинкту на людську совість і трактуючи все це як драму тим серйознішу, що сам герой своєї нікчемності навіть не намагається зрозуміти. У контексті нашого дискурсу привертає увагу алегоричне оповідання (відзначимо той факт, що саме К. Ірод одним з перших в українській

літературі Румунії звернувся до виду оповідання-алегорії) під назвою «Лісовий роман, або як мій вуйко Іван кинув рибалити і став на чорних лисів полювати», в якому, попри умоглядність, метафізичність думки, а отже смислової поліфонічності, все ж досить чітко прочитується те повчальне значення, що вписується у обшири тлумачення вищеозначеної проблеми: будь-яке корисливе пристосуванство заради наживи може стати для морально нерозбірливої людини самовбивчим.

Художня позиція автора оповідань виключає потребу в прямому декларуванні ставлення до зображуваного, адже місія письменника – мислити і промовляти самими художніми образами, завдяки яким він посилає свій головний меседж читачеві, спонукаючи його робити цілком однозначні висновки, стверджувати ідеал від супротивного. Проте, здавалось би, удавана відстороненість авторської позиції і оповіді все ж нерідко перейнята суб'єктивними нотками смутку, гіркоти, глумливої іронії, котрі, безумовно, теж є повчальними.

Загалом же, як і в романах, стильова манера, образний світ малої прози письменника глибоко закорінені в народній ментальності. К. Ірод – талановитий і самобутній оповідач, мова котрого, як і його персонажів, яскрава і різнобарвна, почасти пронизана м'яким гумором, експресивністю вислову; в той же час манера оповіді позбавлена приземленої етнографічної описовості, орнаментальної екзотики, що також є ознакою поетики згадуваної вже раніше «нової епічності», прикметою сучасної прози. До цього можна додати, що помітна дифузія нарративних структур, як ще одна ознака сучасності стилю К. Ірода, надає і самій оповіді, і поведінці та психології героїв бурхливого темпу, несподіваних поворотів, виразної екстеоризації. Митцеві притаманна також і особлива, в душі сучасних естетичних тенденцій, природа творення образів і характерів, про що вже йшлося при аналізі його романів. Завважимо ще кілька її прикметних ознак: майстерне зображення портретів з допомогою експресивних порівнянь, які сприяють їхньому візуальному сприйняттю, а також певною мірою – розумінню внутрішнього стану персонажів. На підтвердження нашої думки наведемо лише кілька яскравих прикладів: «цигани шкірили квасолі»(зуби), «скидався він на немічного череватого павука», «лейтенанти стояли, як попарені» (цей ряд можна продовжувати).

(Продовження на 18 с.)

1. Герой роману М.Булгакова «Собаче серце».

Василь ДЖУРАН

Повернення літа 1402-го року

Стараннями професора Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, письменника Володимира Антофійчука цими днями у видавничому домі «Букрек» після 110-річної перерви побачила світ книга Осипа Маковея «Пустельник з Путни». До речі, з тієї святої закутини краю, звідки за часів Йозефа Главки возили будівельний матеріал на зведення Чернівецького університету.

У передмові до видання упорядник, автор вступної статті справедливо зазначає: «Повернення із повного забуття цієї збірки оповідань Осипа Маковея наново відкриває ще одні із належно неоцінених сторінок творчої діяльності видатного письменника, критика, редактора, видавця, педагога і громадського діяча, внесок якого в культуру України загалом і Буковини зосібна незмірно великий».

За завісою минулого зримо постають історичні особистості: Великомученик Іван Новий (Сучавський) (у п'ятому корпусі ЧНУ є його храм!), Преподобний Данило Пустельник, молдовські господарі Александр Добрий і Штефан Великий, котрі спілкувалися українською, а також релігійний діяч і письменник Григорій Цамблак.

Цікава і характерна деталь: літній день 1402-го року, коли до Сучави із приморського Білгорода привезли мощі святого Івана Нового.

Щось паралельне із «Манускриптом із вулиці Руської» львівського письменника Романа Іваничука.

А взагалі, «Пустельника з Путни» треба прочитати, як й інші оповідання: «Свято в Сучаві», «У Чернівцях на перевозі», «Манолі» і «Як брат сестру продав туркам».

Розвідка і примітки науковця Володимира Антофійчука, що викладає у Сучавському університеті «Штефанчел Марє» і є його Почесним доктором, деякі акценти, зокрема наголос на першому письменникові Буковини Григорієві Цамблаку, неоціненні як для науки, так і письменництва, оскільки у Буковинському краю готують Довідник буковинських літераторів од найдавніших початків.

Що характерно, видання присвячене 150-річчю «Руської бесіди» – Буковинської «Просвіти». А ще важливість у тому, що великий для Буковини день, тобто 15 червня – Великомученика Івана Сучавського,

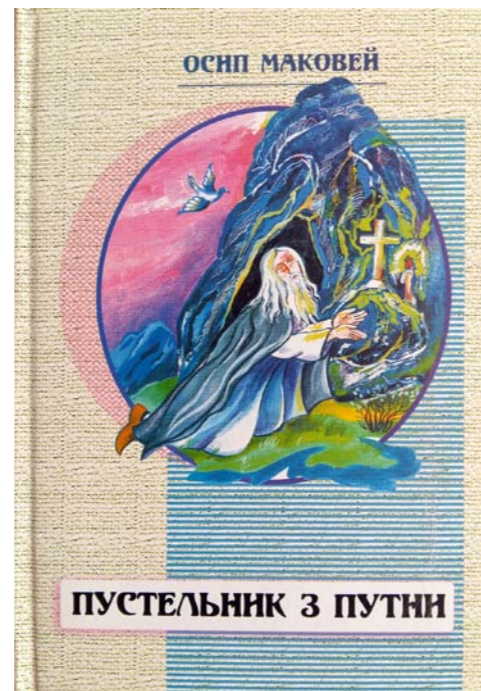
коли за всіх часів відкривали усі кордони і віряни йшли на прощу до Сучави.

«Повернення літа 1402-го року» – це й та мить, коли на світ Божий таки 15 числа мати Катерина народила всесвітньої слави сина і кінорежисера Івана Миколайчука.

Зрештою, літо – це й прихід у світ самого автора «Пустельника...» Осипа Маковея.

Сам же Володимир Антофійчук по-батькові – Іванович. І теж – штрих!

Книга уміло проілюстрована роботами художниці Людмили Остапенко.

P.S.1 Після прочитання творів склалося таке враження, що побував на борту сучасного (і Сучава!) авіалайнера, який брав курс у 600-річне минуле Буковинського краю, де почерком Александра Доброго була виписана Грамота про заснування Чернівців, ксерокопію якої із Санкт-Петербурга Чернівецькому міському голові Миколі Федоруку передав після тривалого зберігання його колега, українець за походженням, Анатолій Собчак.

P.S.2 В.Антофійчук передасть для Храму Івана Нового як музейну рідкість примірник цього історичного видання.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

УКРАЇНСЬКА РОМАНІСТИКА РУМУНІЇ: ТРИЛОГІЯ КОРНЕЛІЯ ІРОДА «СВЯТО»

(Продовження з № 300)

Передодень.

Парубоцькі неписані правила

У Златні, буковинському селі, в якому відбувається дія роману *Передодень*, танці проходили за певними парубоцькими правилами, за неписаними законами, яких строго дотримувались всі.

Першим правилом було віддавати передовим парубкам особливу честь: коли вони приходили на танець, музика ще здалека зустрічала їх маршом, а коли відходили, навіть на короткий час, з високого помосту випроваджував їх той самий марш. За таку честь парубки кидали музикантам кілька леїв на горілку:

«Ілаш підійшов до високого помосту, на якому всілися, немов ворони, музиканти, щоб повідомити, що покидає танець, і вони, розуміється повинні заграти йому марш. (...) Ілаш свиснув на Гаралуцу, а той спустив з помосту довгу жердину. Парубок встроїв п'ятку в розколину, вийшов з огороди танцю і в супроводі маршу подався через майдан до корчми».

Інше правило вимагало, щоб ніхто не танцював, доки не почне танцювати той, хто замовив танець:

«Вставив п'ятку в жердину Гаралуци і підняв два пальці, знак, що бажає, щоб йому заграли гору, яка танцюється тільки парами. (...) Парубки й дівчата стояли купами або парами, ждали, щоб Ілаш викликав когось танцювати».

За одним з таких «парубоцьких правил», щодо танців, парубок мав право вигнати дівку з танцю і не дозволити їй танцювати кілька неділь, або навіть і ціле літо:

«Правда, Ілаш міг обої їх розуму навчити. Досить було покликати Івону танцювати. Дівка, напевне, відмовила би, а за це Ілаш міг її вигнати з танцю на ціле літо. Гаралуца мав засурмити „увагу“ на своїй блискучій трубі, а Кулунь Білик, який тої неділі був ватажком, або калфою, як в Златні називають

парубка, який організує і керує танцем у певну неділю, мав заявити, що Ілаш Дорін, за відмову танцювати, виганяє Івону Фількову з танцю до такої-то неділі, і жоден парубок не має права за цей час танцювати з нею ні на танці, ні на весіллях чи хрестинах...»

Одним з найцікавіших моментів танцю була бійка, без якої не обходився жоден танець. Люди не дивувались їй, а навпаки очікували, як щось дуже важливе:

«– А що, вже билися на танці? – запитав Тодер Гадос.

– Та ні. Сіпалися якісь сторонні...»

Фольклорист Іван Ребошапка часто згадує, як у його рідному, теж буковинському селі, жінки говорили, повертаючись з танців: «Ой, як файно ся били!».

У парубоцьких бійках, часто доходило до різанини, бо кожен парубок носив за халявою ніж для такого діла:

«Думка ще дужче розлютила Ілаша, і він хвацьким рухом вийняв з халяви ніж...»;

«Масте ніж при собі, бадіку? Чи, може, йти принести?» – питає малий Василько Кулунь старшого брата, коли той іде до корчми...

Іншим парубоцьким правилом було миритися, після бійки – головно тоді, коли вважалося, що побитий невинен, і за такий вчинок треба викупитись перед ним.

«У таких випадках той, хто провинився, приходив до побито додому з калачами та горілкою – а в такій обставині його ніхто не сміє чіпати – і встановлюється ціна миру. Розуміється, залежно від стану побитого. Якщо внаслідок бійки парубок загинув, тоді ціна дуже велика – звичайно фальча землі, пара коней і що ще вимагатимуть від розбишаки. Якщо ні, ціна миру залежить від того, наскільки важкий стан здоров'я потерпілого, скільки він повинен лежати, останеться він чи ні калікою тощо...»

Молоді, довійськові парубки, були змушені терпіти старшим парубкам, які відбули військо, і поважати їх:

(Продовження на 18 с.)

УКРАЇНСЬКА РОМАНІСТИКА РУМУНІЇ: ТРИЛОГІЯ КОРНЕЛІЯ ІРОДА «СВЯТО»

(Продовження із 17 с.)

«Горбач кипів. Коли Ілаш вхопив Івону за руку, його цвяхом укололо в серце, і він, довго не роздумуючи й незважаючи на те, що Ілаш старший від нього, славиться в селі особливою повагою та ще він із тих парубків, що вже відбули військо, став пробиватись крізь натовп, загрозливо підкочувати рукави.

– Ти куди лізеш, шмаркачу?! – зупинив його Кулунь.
– Чи, може, спина тебе свербить і треба почухати?»

Було великою ганьбою, для довійськового парубка, коли той піднімав руку на парубка, який відслужив військо:

«– Мов, шмаркачі, вам не сором бити парубка, котрий вже військо відбув?...» – сварив Кулунь братів Бобешків, а його підтримав хтось із присутніх у корчмі:

– Мо', а вас хто навчав у потемках шилом на людину кидатись, га? Встидно, хлопці! Соромите златнянську мужність!»

Оженившись, парубок назавжди кінчав з парубочькими справами, і жодний парубок нізащо в світі не підняв би руку на жонатого.

«Овва!.. Женитись, кажеш! – глузливо запитав Кулунь (Горбача). – Навіщо ж тобі миритись тоді?

(...) Ілаш, будь певний, не з тих, що порушують такі закони...»

Помирення мало свої певні правила: кожен з парубків повинен був мати своїх свідків, і не по одному! Тому злятняни дуже здивувались, коли Ілаш Дорін мирився з Петром Горбачем, маючи тільки по одному свідкові:

«– Та лиш по одному свідкові, парубче? – запитав Пундик. – Хто таке бачив?»

– Так, бадіку, договорились... (відповів Кулунь).

– Агі на вашу голову! – розсердився він. – Ви подивіться, люди добрі, нак цих дітей! – звернувся він до чоловіків. – Старий закон псують!»

Інше правило було, щоб угощав горілкою присутніх парубок, який прийшов миритися. Правило, але Дорін Ілаш переступає і його:

«– У мене дома ніхто не буде мене угощати, хоч правила помирення так вимагають! – твердо сказав Ілаш».

Навіть пити горілку, на помирненню, треба було за точним правилом: одну «склянку» перед переговорами – «знак, що переговори почались», а другу «тільки тоді, коли настане згода. А вже після згоди можна кожному пити за своєю охотою.

ПРОЗА КОРНЕЛІЯ ІРОДА (СПОСТЕРЕЖЕННЯ І РОЗМИСЛИ)

(Продовження з 15 с.)

Важливу характерологічну роль відіграють також промовисті деталі портрета. Скажімо, показником психологічних реакцій героїні оповідання «Золота душа» є така специфічна деталь її портрета, як «чорний вусок», з допомогою «дії» якого автор розкриває справжню суть «золотої душі» – жінки Діани, котру так називали через її надмірне опікування котами, але котра відмовилась допомогти «шибеникові» – маленькому хлопчиківі, який дістав тяжке поранення під час дитячої гри у «війну». Наприклад, під час розмови героїні про її улюблених котів вона «усміхнулася, аж вусок здригнувся»; під час згадки про ненависних дітей «чорний вусок наїжився», а коли вона категорично відмовилась дати свою кров «шибеникові», «її сірі очі набрали холодного металічного блиску, вусок нервово здригнувся». Ще можна додати, що важливим фактором прояву характерів у К. Ірода є природа, її гуманізуючий вплив

на людську душу, на її внутрішню гармонію (повість «Білуга»), а також тонке авторське відчуття дитячої психології (та ж «Білуга», оповідання «Білий рояль», «Злодій») – ті риси його світосприймання і стилю, які можна вписати в систему художніх цінностей української малої прози 1960-80-х років, зокрема оповідань та новел Г. Тютюнника і Є. Гуцала.

Гадаємо, що на підставі вищесказаного можна з повним правом стверджувати: проза Корнелія Ірода – важливий етап у розвитку сучасної української літератури Румунії. Важливий не лише через те, що письменник вперше в національному літературному просторі країни створив нову форму романного жанру – трилогію «Свято», а передусім тому, що весь його творчий доробок (велика й мала проза) – явище виразно самобутнє, а самобутність, як відомо, є тим вартісним художнім фактором, тією рушійною силою, котра, власне, й формує будь-яку національну літературу.

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (L)

Літературознавство. Дослідницькі напрямки.
8. Пропагування художньої української літератури Румунії.
1. Умови зародження та кроки становлення

(Продовження з № 300)

Досьогоднішні здобутки української літератури Румунії – багаті змістом, цікаві різними своєрідними формами їхньої художньої реалізації.

Про українську літературу Румунії писали бувші українці Бухарестського університету, пише дехто із сучасних їх наслідників, писав дехто з бувших українців Клузького університету, від недавня почали писати тамтешні сучасні вузівські викладачі, а із Сучавського університету, за виїмкою давніших відзивів покійного Корнелія Реґуша, румунських перекладів з української літератури Румунії Аспазії Реґуш та кількох давніх дописів бувших студенток цього вузу сестер Фрасинюк до ж. «Наш голос», тим часом, на жаль, немає жодних відгуків на тему даної статті. Своєрідною «парафією», образно говорячи, була українська література Румунії для позауніверситетських побратимів-літературознавців, письменників, публіцистів і ін., які не у змаганні, а в недекларованій співпраці дуже багато й плідно подіяли для її становлення та визначення. Про нашу літературу писали, пишуть і зараз в Україні та деінде. Але підсумкової праці про неї досі немає.

У статті *Причинок до «кардіограми» нашої літератури* («Наш голос», № 122-123, 2004 р.) одним із пріоритетів Михайло Михайлюк уважав видання історії української літератури в Румунії, одночасно уже тоді «майже риторично» запитуючись: «Хто візьметься за неї?»

Недовір'я до здійснення згаданого пріоритету Михайлюк виразив 2004 року, коли ще було кілька спроможних на настільки копітке діло. Відтоді минуло 15 років, за визначений пріоритет ніхто не взявся, а із спроможних (чи, точніше, ледве або таки уже неспроможних) осталися одиниці.

Для необізнаних (які переважають теперішню масу читачів) в даній статті будуть коротко представлені головні аспекти теми, вказаної у заголовку цієї статті.

Українська література зародилася в Румунії після Другої світової війни внаслідок сприятливих умов. Реформою румунської освіти у 1948 р. та іншими заходами післявоєнного часу було розв'язане національне питання, що привело до радикальних змін у

культурному житті всіх співживучих національностей, включно й української: у семирічках перейшлося на викладання українською мовою, румунська викладаючись як державна мова, у містах Серет, Сігет засновано українські педшколи та ліцеї, в Сучавському румунському ліцеї імені Стефана Великого – українське відділення, а пізніше у м. Тульчі – українську педшколу. На філологічному факультеті Бухарестського університету 1952 р. відкрито українське відділення в рамках кафедри слов'янських мов, складеної із відкритих 1949 р. відділень польської, чеської, словацької, болгарської та сербохорватської мов. Шкільні українськомовні одиниці склали дієву освітню систему, якою завідував генеральний інспектор Румунського міністерства освіти Константин Драпака, який був засновником бухарестського відділення, одночасно – і його викладачем. Українськомовна освітня система готувала учителів, також майбутніх українських інтелектуалів, з-поміж них дехто «вибивався» у письменники.

Для українського населення Румунії в 1949 р. почали виходити в Бухаресті газета «Новий вік» (з 1990 р. – «Вільне слово»), і кілька років – «Культурний порадник». Ці публікації були покликані відображати докорінні зміни в духовному житті українського населення Румунії, нечуваний дотоді вплив вихідців з-поміж українського населення до рідномовного шкільництва, зростання культурного рівня тощо. В цих публікаціях почали з'являтися і перші літературні твори.

Перший крок становлення української літератури в Румунії здійснили десь посередині шостого десятиріччя ХХ ст. (1951-1955 рр.) представники старшого покоління Юрій Ракоча, Микола Коцар, Осип Дуда, Гаврило Клемпуш, Мирослав Сава, Дмитро Аріч, Євген Сав'юк та інші, які, як оцінює Михайло Михайлюк (у «Слові про слово», 1983), своїми поезіями «служили найблагороднішим цілям свого часу, суспільним ідеалам», але їхні твори мали агітаторський характер, були сповнені плакатних декларацій, зображали політико-соціальні події, трудові й духовні звершення і т.п.

(Продовження на 20 с.)

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (L)

(Продовження з 19 с.)

Деяким з-поміж них бракувало поетичного обдарування, віршотворча «продукція» всіх відзначалася уніфікацією, безкінечним наслідуванням та самонаслідуванням, стардартністю змісту віршів, одноманітністю художніх засобів тощо. До зачинателів української літератури в Румунії належать і Денис Онищук та Орест Масикевич, яких ніяк не можна зачислювати до категорії вищезгаданих, бо кожен з них – самобутня художня особистість. Пізніше в українську літературу Румунії прийшли інші представники старшого покоління: Ірина Левинська, Степан Левинський, Марія Моргоч-Балан, Богдан Гедимін, Віра Дмитрівна, Кирило Куцюк-Кочинський.

До здійснення першого кроку по шляху становлення української літератури в Румунії спричинилися вихідці з-поміж української шкільної та вузівської молоді Василь Марущак, Микола Малярчук, Василь Баршай, Ілля Турлюк, Павло Шовкалюк, Юрій Павліш, Іван Федько, Михайло Волощук, Іван Шмуляк, Іван Арделян, Степан Ткачук, Корнелій Ірод, Стеліан Ґруя-Яцентюк. В написаних досі статтях стало загальним твердження, що з-поміж цієї когорти наприкінці 50-х років жоден з них не відзначався оригінальним почерком. У випадку останніх чотирьох, внаслідок уважнішого розгляду їхньої творчості, даному оціночному загальникові належить дати належний коректив.

«Свіжою» новиною першого кроку становлення нашої літератури була поява вперше авторських збірок – 1960 року збірки оповідань Івана Федька *По новому шляху*, 1961 р. збірки віршів *У праці, у пісні, в любові* Юрія Павліша, збірок віршів *Цвіте земля скарбами* (1960) і *Славію життя* (1962) Оксани Мельничук. На основі тільки самих заголовків збірок Івана Федька та Оксани Мельничук сучасний читач доходить висновку, що в них відображено докорінну зміну в суспільному ладі нашої країни і в житті людей – перехід від традиційного устрою до нового, що освітлювалось в тодішньому захоплююче-оптимістичному дусі «рожевими» кольорами. Відмінною здається збірка двадцятидворічного тоді Юрія Павліша, сповнена не так художністю, як молодечими настроями. В 1958 р. появилася праця Стеліана Ґруя-Яцентюка *Емінеску в перекладах на українську мову*. Цим виданням і попередніми у той час намітились дві майбутні галузі рідномовної словесності в Румунії – оригінальна літературна і літературознавча творчості.

Визначенню слідуєчого кроку становлення нашої рідномовної словесності послужила поява 1960 року першого і, на превеликий жаль, єдиного

числа альманаху із заголовком в дусі тодішнього часу – «Серпень» (23-го серпня святкувалося визволення 1944 р. Румунії з-під фашистського гніту, що ознаменувало докорінну суспільну зміну і постанову нечуваних дотоді можливостей, осмислених навіть одним із жителів банатського села Корнуцел прислів'ям: *Август двадцять три відкрив нам усі шляхи!*). Незважаючи на заголовок із формальним політичним «націленням», «Серпень», редактований відповідальним редактором Євгеном Мигайчуком, був першою «квантифікацією» здобутків і «прогнозом» стадії, на якій знаходилась тоді українська словесність (тоді не тільки художня література) Румунії.

Альманах вміщає таких письменників старшого покоління, як Гаврило Клемпуш, Оксана Мельничук, Денис Онищук та Юрій Ракоча, які й далі проявлялись в літературі. Поряд з ними, подано значно менше письменників, ніж дотодішньо відомих із сторінок «Нового віку», а саме тих, які представляли молоде покоління: Василь Баршай, Михайло Волощук, Корнелій Ірод, Василь Клим, Василь Крикун, Траян Малиш, Василь Марущак, Юрій Павліш, Корнелій Регуш, Іван Федько, Іван Шмуляк, Павло Шовкалюк та Стеліан Ґруя-Яцентюк. Мигайчук допускає, що їх «можна назвати, навіть, поколінням 23-го Серпня». Відмічає їхнє наслідування, як видатних українських радянських письменників, так і сучасних румунських, відмічає неповні сформовані їхній поетичний стиль, виражає свою впевненість в тому, що «ці письменники зростатимуть». Мигайчуків «прогноз» не підтвердили Василь Крикун, Траян Малиш, тільки частково підтвердили Василь Марущак та Павло Шовкалюк, наполовину підтвердив Іван Федько (через передчасну смерть). В альманасі представлені й інші галузі українськомовної словесності, які й надалі будуть її складовими: літературознавчі статті *Лесь Українка* Є. Мигайчука, *Поезія молодості* [Юрія Павліша] Магдаліни Ласло-Куцюк, *Збірка О. Мельничук «Славію життя»* М. Михайлюка, *З народної скарбниці* Івана Ребошапки, перекладознавча стаття *Про переклади з румунської мови на українську* М. Михайлюка, переклади Оксани Мельничук з творчості Тудора Аргезі, Міхая Бенюка, Марії Бануш, Віктора Тулбуре, Вероніки Порумбаку, переклад С. Загородного з творчості М. Садовяну, переклади Володимири Федорович з творчості Ніколає Веля та Думітру Радуня Попеску, переклад Грицька Мандрика (псевдонім Стеліана Ґруя) поезії Міхая Бенюка.

(Далі буде)

Іван КІДЕЩУК

МИХАЙЛО ВОЛОЩУК – АПОЛОГЕТ ВІРИ, ПРАВДИ, ЛЮБОВІ Й ДОБРОЗИЧЛИВОСТІ

==== (Ювілейна низка «Душі моєї оберіг» до славного 85-річчя) ====

Поет Михайло Волощук знайомий українським читачам ще з '60-х років минулого століття, коли його поезії поряд з творами Юрія Павліша, Оксани Мельничук, Ореста Масикевича друкувались на сторінках часопису «Новий вік».

На початку творчої дороги він був підкорений театром, поділяючи своє захоплення в аматорському драматичному гуртку з талановитими Миколою Майданюком і нині вже покійними Дмитром Куявою, Сільвією Майданюк. Малярський талант Ганька (Михайла Волощука) став у пригоді при виготовленні декорацій, а пізніше його сотні картин-пейзажів розійшлись світом. На кінець, музичний талант послужив йому у підготовці дуетів, необхідних для постановок класики української драматургії. Все це розквітало на ниві поетики в його незгасній любові до українського слова, яке кохав і кохає подосі, як і малярство, створивши навіть у себе вдома власну галерею на хвалу матінки природи і цінителів художніх картин. Композиторство і пісня стали теж рідними йому як керівнику дівочого гурту «Негостинські квіти», а кілька його музичних творів про Шевченка були надруковані у пісеннику «Шевченко у піснях» (2014), який появився в результаті моєї співпраці з нині покійним українським композитором Андрієм Плішкою.

Ювіляр досі надрукував сім збірок: «Крок у безконечність» (1985), «З руїн і попелу» (1999), «Ідилія» (2002), «На берегах надії» («2009»), «Розумний папуга» (2011), «Світ за рідним порогом» (2013), «Душі моєї оберіг» (2019). Всіх їх поява завдячується видатному редактору і критику Михайлові Михайлюку, що відкрив читачам поета-пісняря, який словом-піснею гостює в наших домах: «Я з піснею зайшов у кожний дім,/ Прийміть її, любіть її, вітайте». А в Негостині майже в кожному домі радіють по стінах і його пейзажі та копії за Шишкіном, молоді пари закоханих, богатирі з українського фольклору, разом з козацькими фурами, оленицями, табунами диких коней тощо.

У збірці «Душі моєї оберіг» (Бухарест, 2019), – зазначив критик М. Михайлюк, – поет Михайло Волощук «рівний собі, вірний своїй тематичі, своєму стилю. Це поезія медитативна і ностальгійна... У всіх своїх збірках, звертаючись до текучості часу, Михайло Волощук бере за душевний оберіг рідне село Негостину – „село єдине в світі“, „незгасний вогник у житейській млі“, „село вічне і святе“, яке оберігає його від блуду. Перед рідним селом, перед його людьми, він сповідається у хвилини радості і душевного спокою, зневіри і вагань, плаче надію..., що залишить за собою прекрасні сліди» (передмова «Творче довголіття»).

Я гордий тим, що негостинець і сучасник поета М. Волощука, бо його поезія може вважатися духовною монографією села, а сьогодні, коли село занепадає в цілому населенням, зокрема молоддю, традиціями та своїми духовними цінностями, тоді поезія про велич і цінність села залишається єдиною живою скарбницею, важливим інструментом у колективному вихованні людини, її духовному зрості. М. Волощук своєю поезією висвітлює свій духовний оберіг, яким, певне, є і його рідне село, колиска його дитинства, в якій він зростав і розвивався біля незабутньої і незамінної матері – найціннішого скарбу його серця й душі, до якого входять Євангельські структури, що починаються з рідного дому, з тих семи літ науки, які давалися колись у школі викладанням релігії, що не була факультативним предметом, як сьогодні, бо вимагалась вона церквою і людьми із їхньою незламною вірою та любов'ю до Бога і свого ближнього, як дізнаємось з одного вірша-кредо: «Без віри нікуди не йду,/ Ніде в житті не повертаю,/ Я з нею дишу і живу,/ Я з нею гину й воскресаю./.../ Я з нею й злобу переміг,/ І відчинив душі віконце,/ Припавши до Господніх ніг,/ Пустив у неї Правди сонце» («Сила віри»).

(Продовження на 22 с.)

МИХАЙЛО ВОЛОЩУК – АПОЛОГЕТ ВІРИ, ПРАВДИ, ЛЮБОВІ Й ДОБРОЗИЧЛИВОСТІ

(Продовження з 21 с.)

Переконуємося, що сила віри для людини стає всемогутньою і вона засаджується від Бога устами матері, готуючи дитину до життя, до боротьби з життєвими спокусами. Поет попереджує, що без віри в житті не можна пройти ані кроку, бо вона – щоденний подих для нас, життя наше на землі і забезпечення нашого посмертного воскресіння. Тільки вірою і любов'ю ми наближаємось до Бога, але це розуміння Бог дарує теж устами матері, що відкриває нам свята таїнства її рідним словом, відкриває рід наш або ідентичність, щоб кожний знав, хто він є і до якого роду належить, аби знав корінь віри і приналежності батьківської. Саме і цією приналежністю пишається поет, який знає, що він українець, а його рідна мова – українське слово, слово великої європейської нації, слово Шевченка та Івана Драча, які загостили і в Негостину – Шевченко пам'ятником, а Драч тричі при житті. Тому доля на вернула сюди і буковинського соловейка Чернівеччини Назарія Яремчука, і все це з пошани до цього казкового села, що плекало і плекає свій український корінь, оспіваний у творчості нашого негостинського поета Михайла Волощука. Ось чому він відчуває величезну відповідальність перед своїм родом та своїми односельчанами, щоб зайти у дім кожного, хто відчуває свій корінь і потребує знати про квіти-скарби своєї прабатьківщини. Поет вірить у поезію, у свій талант, подарований Богом, у свою допомогу ближнім: «На крилах своїх вона дух мій несе./ І серце моє до життя осяяного./ Де Господь чекає її і мене./ Як мати і батько з доріг сина свого» («На крилах поезії»). Це диво творить рідна мова, якою поет звертається до читачів: «Бо українське рідне слово Господь з віків благословить./.../ З колиски ще я вчивсь любити/ Цю мову світлу Кобзаря./ Тому допоки буду жити./ Не відречусь її тепла» (Там само). Оці невидимі промені світла держуть наш таємний зв'язок між небом і землею, між Богом і людьми, а наш постійний обов'язок у житті є шукати Господа всіма силами віри: «Якщо не був ти досі з Святим Богом./ То від сьогодні ти Його шукай./... / Шукай Його, як соняшник проміння./.../ З'єднайся з Ним, як з квіткою коріння./ Живи із Ним зоночі і щодень» («Свята рада»). Зрозуміло з цієї поради, що наполегливе шукання Бога одягає нас Його любов'ю, дає нам гідності і щасливості. Такі біблійні поради, яких поет-прихильник Святого Письма шукав і шукає постійно, допомагають кожній людині вірою очистити свій духовний світ і просвітити його. З цієї точки зору поезія М. Волощука наближається

до славного письменника і просвітителя Сильвестра Яричевського, що приносить запахи, колорит і стиль європейської, віденської літератури, мелодіку словена Франца Прешерна.

Поезії Михайла Волощука за останнє п'ятнадцятиріччя ювілейними збірками «На берегах надії», «Світ за рідним порогом» і остання «Душі моєї оберіг» стилем нагадують попередні доробки, хоч шукання у формі вирає музичальністю і пісенністю, якими ювіляр загощає в кожний дім з надійними порадами, що завжди мають на меті відкрити і посилити любов до ближнього свого і до всього людства, яке потребує жити і творити за Божим законом. В його майстерній поезії часто зустрічаєм катрени, пастелі і роздуми на життєві теми любові до рослинного і тваринного світів, від яких залежить і наше життя, походження, щасливість і смак вічності: «Хотів би у віршах передати/ Те царство світлої краси./ Та звідки слово те узяти./ Щоб в нім замріяли степи?/.../ Тут кожний камінь голос має./ Тут кожна стежка степова/ Веде в історію і знає./ Хто пращур мій і хто є я» («Корінь вічності»). Тепер переконуємося, що поет почувається добрим громадянином Румунії, але й гордим українцем, що будує віршами поетичний дім «в садах Негостини», з якого зичить всім читачам його поезії та, неймовірно, наш поет, як на мене, єдиний у нашій українській літературі Румунії творець української атмосфери, що передає подих віршів Шевченка, хвиль Дніпра та задуми степів з їхніми далями і таїнствами.

Душа поета дуже комплексна, широко діапазонна, вона огортає земну й небесну красоти, зокрема духовних цінностей. Тоді оберіг його душі не тільки рідне село з його цінностями, але і небо Господнє «В душі... Отам містяться світ і далі./ В ній спокій і громи, що струни рвуть./ В ній квіти і ті, що зів'яли./ І ті, що для вічності цвітуть» («В душі моїй»), бо там дім Господній і всі духовні обереги спасіння.

Поет Михайло Волощук своїми ювілейними текстами доказує, що душа людини – це сплав земних і небесних валентностей, які збираєм ціле життя тільки в любові до Бога, шуканням Його, бо інакше життя потрачене марно. Як справжній віруючий християнин, що поважає Істинну Правду Ісуса Христа, яку Він відкрив людству своєю наукою і жертвою, Михайло Волощук вибрав собі за духовну ціль навчати народ жити якнайближче до Бога у вірі, правді і любові та християнській доброзичливості як справжній апологет цих чеснот. Бажаєм 85-річному ювілярові якнайплідніших ювілеїв! На многі-многі літа!

Михайло ВОЛОЩУК

Мені про тебе квіти говорили

Мені про тебе квіти говорили,
Про твої брови, очі і уста,
Твоє обличчя таке серцю миле,
Казали, що це істинна краса.

Тебе вони з зорею порівняли.
І мимохідь подумав я собі,
Коли послухав їхні всі похвали:
Здається, що належить все тобі...

Належить сонце, вишина, діброви,
Усі квітки пахучі, ніч і день,
І все проміння лагідне, медове,
Корона царська і вінок пісень.

Квітки мені завжди наминали,
Що ти найкраща із усіх дівчат,
Вони тебе, як мавку, описали,
І твій п'який, чарівний аромат.

А потім враз умовкли, наче скеля,
Не чув про тебе більше ні слівця,
Відтоді мов холодна чорна хвиля
Несе мене у смуток без кінця...

Заридають солов'ї

Защербечуть, заспівають,
Заридають солов'ї
В ту хвилину,
Як покину
Твої очі голубі.

Променистими очима
Сумно ніченька мигне,
Як розлука,
Не сполюка
В різні боки нас візьме.

Не пригріє серце наше
Сяйвом зоряних утіх,
Будем мліти
І жаліти,
Що вчинили такий гріх.

Зорі вірної любові
Будуть сяять не для мук,
Тим засяють,
Що кохають
І живуть не для розлук.

Ми любов не зрозуміли,
Хоч ми поруч з нею йшли,
Буде грізно,
Буде пізно
В сивині її знайти...

А що таке кохання?

Нас доля роз'єднала –
Я тут ще, а ти де?
Тебе мов хвиля взяла,
Щоб не кохав мене.

А що таке кохання,
Воно є мить, чи сон?
І постає питання,
Чи в нього є закон?

Голубить, пригортає,
Летить до обіцянь,
Їх потім забуває
Й стає для нас, як грань.

Це все переживає
Любов і цвіт її,
І терпить, і чекає
Зустрітись хоч би в сні.

Але і сні минають,
Спішать у небуття,
Лише наминають,
Що в нас одне життя.

Батькова криниця

Слова Марії ЧЕПУРНОЇ Музика Юрія КЕРИ
Гармонізація Миколи КРАМАРА

Помірно, лірично

Ти- хо роз-бре-ли- ся ко- ні по уз- ліс- сі,
3 Ти- хо роз-бре-ли- ся ко- ні по уз- ліс- сі,
4 А зем- ля, а ти- ша, ні- би ди- во- цвіт.
5 Ко- ні, си- ві ко- ні, від зо- рі чер- во- ні,
7 Не три-вож-те спо-кій, бать- ко спить. бать- ко спить.

2. Коні, сиві коні, від зорі червоні,
Не чекайте батька, вже його нема.
Щоб жита буяли на полях сьогодні,
Повела в світі його війна!

3. Повторюється 1-а строфа.

Микола КОРНИЩАН**ТІНЬ НАШИХ ТІНЕЙ**

* * *

Зупинись! Лиш на мить зупинись,
де колись пам'ятали ми ночі.
Зодчі землі вві сні збереглись,
тис, що тлів, мов лоївка, щоночі.
Там, де Тиса, рвучи мою тінь,
мов лаглінь, в твій Дунай заносила.
Де іскрила в очах голубінь,
мов глибінь тих небес, що ти снила.
Отому, зупинись і згадай
спай осянь та пітьми, над водою,
де весною тією Дунай,
завичай зупинивсь, став імлюю.

* * *

А в тих лісах, мов позаземних,
та в тих відлуннях тишини,
там світло лилось з снів таємних
та з небосхилу глибини.
Палали там останні тіні
забутих нами вже дубів.
І силует твій, в миготінні,
з'являвся іноді, яснів.
Мов в сні моїм, де вистачало
березам білої яси,
щоб обрис твій дорисувало
ламке освітлення роси,
аби позбутись тіней темних,
небес із надлишком пітьми,
у тих лісах, вже позаземних,
де завше існували й ми.

* * *

Та хіба ти збагнеш наостанок,
звідкіля тут остільки яси?
Де повік променіє світанок
і палають свічами ліси.

Може, визнаєш мій погляд в оздобі
всіх нюансів звідсіль та зі скрізь;
в ясних цих суховіях, в знадобі
віддзеркалити тінь твоїх сліз.

Увійдеш у глибінь тиховодих
піднебесь, де мов синій політ,
подих твій, що заллється в мій подих,
спалахне і осинить весь світ.

І тоді я з'ясую востаннє,
що не згасне, мов пітьми плісе,

віч твоїх, може, вічно-весняне
світло сліз, де цвістиме вже все.

* * *

Найкраще б так: усе, мов той тапер,
забути назавжди, як забувають
все те, що не було, де одтепер
нас не визнають. Ніде вже нас не знають.

Хай лиш акорди віддихів снують
екстравагантну музику притуги.
Найкраще б так: хай нас уже не ждуть,
де сльози на озерах, мов осуги.

І літній піаніст лишень на мить
хай краще проспіваче лиш фінали,
бо більш за яву, брак мовчань болить,
мовчань отих, які нас не впізнали.

* * *

Тих днів останній синій сніг
прилип до обрію водою.
І не було уже доріг
в ту даль, де ждала ти весною.

Де не було й чужих слідів,
ані небес в лутках росяних.
Цвіт просвітчастий там білів
в очах, ще й до цих пір льодяних.

Кришталь в зіницях. Тінь заграє.
Блакить стікала в тьму глибоку.
Твій погляд в сні моїм блищав,
в останню ніч з-між двох пір року.

* * *

Все те наснилось нам колись-то,
в останні ночі, без часів:
лиш небозвід тремтів землисто,
рікою в сльозах миготів.

Коли все те уже збулося,
і не було плавких прояв,
я засинав. Твого волосся
і в сні той запах узнавав.

Над водами, де бейдевінди
зливали пахощі агав;
де усе те, ніде деінде,
крім опліч тебе не стрічав.

Усе, що я не міг назвати
ніяк, без тих твоїх всіх слів;
усе, що змусило чекати
той сон, в яким тебе зустрів.

Лариса-Михаєла ТРАЙСТА**БЛЯШАНИЙ ПІВЕНЬ**

Біля криниці,
у Федориному подвір'ї
білим цвітом зацвіла калина...

На даху Федориної криниці
бляшаний півень кукурікає на зорі,
а так гордо, а так німо, що аж...

Але він, мабуть, і не знає,
що бляшаний...

І хтозна, чи знає,
що він півень...

На даху Федориної криниці...

**ФІНАЛЬНІ АКОРДИ
КОХАННЯ**

Хто вгадає фінальні
акорди кохання,
коли юність одягла
лебедину сорочку
і полетіла над життям,
як над довгою нивою?..

*Ой, ковала зазулечка
на зеленум мості,
та вернися, молодосте,
подь до мене в гості...*

Юності роки злебеділі,
хто вгадає фінальні
акорди кохання?..

**ВИШНЯ РІВНА –
ПІСНЯ КОЛИСКОВА**

Вишня Рівна
пахне маминим молоком,
яблуневим цвітом,
стиглими черешнями...

Вишня Рівна –
казка дідусевих казок,

молитва бабусиних молитов,
колискова материнських пісень...

*Ой, люляй, дитиночко,
дитино маленька,
абе-с спала, не ревала,
росла здоровенька...*

Вишня Рівна, рідна єдина
пісня колискова...

**БОСОНІЖ
У ДИТИНСТВО**

У дитинство
слід повертатись,
тільки босоніж...

Там тіні предків,
і Митришині кози
на зеленім моріжку...

Дідусева коса
закохалась у
бабусин кужіль...

А вони...
помандрували,
коли на Грицькові
бовкали дзвони...

ПАМ'ЯТІ ВЕЛИКОГО ПОЕТА

Іван Драч (17.10.1936-19.06.2018) – поет, кінодраматург, перекладач, мислитель. Політик і громадський діяч. Герой України і лауреат Шевченківської премії. За його сценаріями були зняті культові кінофільми: «Пропала грамота», «Криниця для спраглих», «Камінний хрест». А ще добрий друг українців Румунії. Він неодноразово бував у Бухаресті, в Добруджі, на Буковині, планував відвідати Банат, та не судилось... Не віриться, що вже минув рік, відколи Іван Драч відійшов у вічність, і що вже не почуємо його глибокодумних суджень, підбадьорливих слів, жартів. Усі, хто мав щастя бодай раз із ним поспілкуватися, уже ніколи його не забудуть, та найбільше його згадуватимуть через поезію, в якій так багато любові до життя і сонця, бо й сам він був людиною світлою, сонячною.

Редакція «НГ»

Іван ДРАЧ

Соняшний етюд

Де котиться між голубих лугів
Хмарина ніжна з білими плечима,
Я продаю сонця – оранжові, тугі,
З тривожними музичними очима.

Ось сонце віри, чисте і просте,
Ось сонце міри з віжками на храпах,
Ось сонце смутку, звідки проросте
Жорстока мудрість в золотих накрапах.

І переливно блискотять сонця
Протуберанцями сторч головою.
Беріть сонця – кладіть мені серця,
Як мідяки, пожмакані журбою.

Я ваші душі клином обмину,
Я не поставлю їх на п'яні карти,
А що сонця за дорогу ціну,
То сонце завжди серця варте.

Балада про соняшник

В соняшника були руки і ноги,
Було тіло, шорстке і зелене.
Він бігав наввипередки з вітром,
Він вилазив на грушу,
і рвав у пазуху гнилиці,
І купався коло млина, і лежав у піску,
І стріляв горобців з рогатки.
Він стрибав на одній нозі,
Щоб вилити з вуха воду,
І раптом побачив сонце,

Красиве засмагле сонце, –
В золотих переливах кучерів,
У червоній сорочці навипуск,
Що їхало на велосипеді,
Обминаючи хмари на небі...
І застиг він на роки й століття
В золотому німому захопленні:
– Дайте покататися, дядьку!
А ні, то візьміть хоч на раму.
Дядьку, хіба вам шкода?!

Поезіє, сонце моє оранжеве!
Щомиті якийсь хлопчисько
Відкриває тебе для себе,
Щоб стати навіки соняшником.

Калинова балада

Я часто не знаю. Не знаю, де хвилі
Стають золоті, де багряно-тривожні,
Не знаю, де міра вготована сили
Й нащо мої клетоти сині спроможні.

Не знаю. Не відаю. І колінкую
Перед відомим (відомим для кого?),
Своєму коневі кую свою зброю
І в губи цілую зорю дорогу.

Крапчасті напасті, роковані роки,
Чолості незвідані вади "не знаю".
Не знаю, де блиснуть вогнем мої кроки
І що принесе мені пам'ять з Дунаю.

Та знаю: мене колисала калина
В калиновім лузі тонкими руками,
Й калинова кров, як і пісня єдина,
Горить в моїм серці гіркими зірками.

Корнелій ІРОД

СВЯТО IV. Ворог мого ворога (Уривок з роману)

(Продовження з № 300)

Як тільки проминув прикордонний пікет і дійшов до першої «дюни», Віктор роззувся – він дуже любив ходити босоніж по піску. Але лише після кількох кроків, вже пожалів – пісок був дуже гарячий. А тому Віктор став іти набагато швидше і якимось кумедно підстрибуючи, щоб його босі ноги торкались якомога менше того нестерпно пекучого піску, намагаючись якомога швидше пройти цю спекотну «сахару»; він тоді-таки вирішив, що після купання повернеться в село не цією гарячою пустелею, а берегом Дунаю, щоб обминути дюни. Віктор продовжував смішно пританцьовувати, поспішаючи до моря.

Не тривало й п'яти хвилин тупцювання, мов по гарячій плиті, як Віктор опинився на пляжі і забіг по кісточки у воду. Йому зразу стало легше. Море було тихе, без хвиль, лише у дрібних зморшках, наче звичайне озеро. Пляж, всіяний ракушками – більшість з них білі, одні зовсім малюсінки, мов нігті на пальчиках немовляти, інші завбільшки здорової долоні, – був безлюдний. Лише зліва, але зовсім далеко, на відстані кількохсот метрів, перед новим маяком, видно п'ять-шість осіб, не більше.

Мокрий пісок узбережжя і легкий бриз трохі охолодили Віктора, і він став швидко роздягатись. Скинув з себе все. Не було рації мочити труси, якщо на пляжі нема нікого, лише він один. Повернувся й глянув у напрям села – бажав переконатися, що не наближається ніхто, – було би незручно, щоб побачив хтось «пана доктора» зовсім голого. Від поту скляна кулька його штучного лівого ока, як завжди, почала ніби надуватися й пульсувати. Віктор зняв окуляри, поспіхом черпнув пригорщами морської води і хлюпнув у лице кілька разів, доки скляна кулька перестала пекти. Краща була б дунайська вода, а не морська, солоня, та все одно піт гірше пече, а крім того в цьому місці море не таке вже й солоне, бо тут Дунай вливає в нього свої прісні води.

Біль сліпого ока завжди нагадує Вікторові той період, коли, після виключення з медінституту, він працював на трубопрокатній фабриці заводу «Республіка», розташованого на окраїні Бухареста, біля вокзалу Тітан; призначили Віктора працювати в цеху, в якому виправлялися й очищалися труби. Там була висока температура, через що всі робітники, в тому числі й чотири члени ланки, в яку призначили й його, працювали роздягненими до пояса, та все одно дуже потіли, а найбільше Віктор, головно, як це не дивно, через окуляри. Тому з його обличчя стікали струмки поту, заливаючи й очі. Тоді появлялося те чудне відчуття, ніби скляне око напухає й боляче пульсує. Щоб заховати свою ваду, Віктор постійно носив сонцезахисні окуляри; а мав він три різні пари: з сильним затемненням лінз, з середнім і з слабким і, залежно від світла – сильне воно чи ні, – надівав відповідні окуляри, але на роботу приходив Віктор завжди в окулярах з найслабшим затемненням, бо ланковий, дядько Василь, Василь Стеря, тобто шеф машини для виправлення труб, при якій працював і Віктор, постійно застерігав, і не лише його, а й інших двох робітників їхньої ланки, щоб стереглись, аби, не дай Боже, не зачепив їх зубчастий механізм, «бо виправить тебе краще, ніж трубу!.. Кілька років тому – не ця машина, інша, але під час моєї зміни, – вхопила неухважного чоловіка за рукав і вмить проковтнула цілого робітника і геть покромсала бідолашу, мов фарш на ковбаси! Атож...»

На заводі «Республіка» працював Віктор у трьох змінах і лише у ланці дядька Василя Стері, з яким був у дуже хороших відносинах із самого початку, а це тому, що ланковий хибно зрозумів, що Віктор був ніби під протекцією завідуючого цехом, тобто інженера Петреску. То правда, що інженер Петреску привів Віктора до цієї ланки: «Ось, Василю, маєш нового члена ланки – Віктора Доріна. Бери його під свою опіку і навчи ремесла, бо Віктор не вмів – він ще студент...»

(Продовження на 28 с.)

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 27 с.)

Звідки міг підозрівати Василь Стеря, що Віктор не знався з завідувачим цехом і що того дня він вперше бачив інженера Петреску? Дядько Василь був певний, що Віктор прийшов заробити якийсь гріш, як чув він, що роблять так багато студентів, і вирішив, що для нього вигідно, якщо матиме хороші відносини з новоприбулим, а це з трьох дуже простих причин. По-перше, Василь був не лише робітником трубопрокатної фабрики заводу «Республіка», завідуючи трубопробувальною і трубочисною машиною, а й дяком у церкві рідного села; інженер Петреску, будучи поповичем, звільнював Василя в дні, коли він як дяк повинен був бути у церкві – в суботу на панахидах, в неділю та в свята, на похоронах, перед Різдвом, а також на Водохреще та перед Великоднем, коли він супроводив священника по селу, – отож навіщо йому сердити свого шефа, ні? Друга причина ще простіша: Віктор швидко довідався, що ланковий Василь Стеря дружить з чаркою – п'є він будь-що, але найбільше подобалася йому солодка «каїсата» (це абрикосовий лікер). Дяк просив іноді його: «У нашому сільському магазині нема цього чудового напитку. Купи ти мені, Вікторе, пляшечку цієї «каїсати» з якоїсь бухарестської «Аліментарі». Дати тобі тепер гроші, а чи коли принесеш горілку?» А Віктор купував йому майже щотижня по півлітровій пляшці, а то кілька разів навіть по дві того лікеру, але грошей не брав, а завжди відмовляв усміхаючись: «А хіба мені заборонено вас частувати?...» Ну, а вже третя причина, через яку Василь Стеря протекційно ставився до Віктора, була та, що інші два члени його ланки, Маріус Романеску і Роберт Касапу, цигани, а дядько Василь, хоч і був задоволений ними, бо були ці парубки і роботящі, і дуже рідко ставалося, щоб не приходили на роботу, він страх не терпів циганів з дуже, на його думку, серйозної причини: середня його дочка Жана втекла з циганом Джелу Турчіту, той – лінєвий, ніде не працює, живе на жінчину зарплату, а поверх всього

небажаний зять – п'яниця та ще й злодійкуватий. Словом, паразит!

Вже десь через три місяці Віктор зізнався, що він не знав раніше інженера Петреску, проте ставлення дядька Василя Стері до нього не змінилося анітрохи.

Для Віктора робота на заводі у три зміни при машині, що вирівнювала криві з прокату труби, виявилася і небезпечною, і нелегкою, головню тому, що раніше дома його не примушували працювати, ну, хіба вести коні в ліс на пашу і виконувати якісь інші легкі роботи. Всі хатні оберігали його, а найбільше мати, і аж ніяк через нещастя, яке сталося з його лівим оком, або тому, що вона боялася, щоб не сталося щось і з другим його здоровим оком, а тому, що Івона гаряче бажала стати матір'ю пана. «Залишіть Вікторка в спокою, – вимагала вона, – хай читає свої книжки!» З часом, вся сім'я Дорінів звикла не спиратися на Віктора, коли йшлося про якусь важку роботу в господарстві. Але правда й те, що його постійно бачили то з якоюсь книжкою в руках, то заклопотаного, коли писав щось у своїх зошитах. А тому тепер праця на заводі «Республіка» втомлювала Віктора, і найбільше під час нічної зміни. Дарма перед тим, як іти на роботу, спав він після обіду якусь годину, все одно по опівночі сон морив його, і лише боязнь не впасти у «потрухи» страшної машини, в яку засував він криву трубу, тримала Віктора тверезим. Ще щастя, що ланковий дозволяв йому «красти» по годинці сну на лавиці, що в *Роздягальні*. «Годі, Вікторе, іди в роздягальню, – казав дядько Василь, – пробуджу я тебе через дві години. А ти, Маріусе, чого витріщився і кривишся, як середа на п'ятницю, га? Так, його залишаю спати по дві години під час нічної зміни, а тебе та Роберта, як і самого себе, лиш по одній, бо він вранці іде до факультету, а ви, шляк би вас трафив, від поїзда сунете прямо до *Буфету*, п'єте до обіду і аж потім приходите додому, де хирієте до вечора! Чи не так?»

В цеху, крім високої температури, постійно був страшний шум від машин. Найбільше робітників ставились байдуже до шуму, але Віктор заткав собі вуха ватою і радив своїм товаришам робити те саме, та вони лише сміялися з нього. Віктор настоював, що вуха треба захищати, головню ланковому: «Ви, дядьку Василю, як дяк мусите мати хороші вуха, а сильний шум псує їх». «Та не хороші вуха потрібні мені, Вікторе, а горло, ге-ге-ге... Зате я й поливаю постійно своє горло... Але

знай, що в день, коли маю служити, не п'ю, боронь Боже, ані крапельки, а лише в решта днів, якщо є що пити...»

Ланка Василя Стері не знала, що Віктор уже не студент, знали це тільки в відділі кадрів – довідалися, коли найняли його на некваліфіковану роботу. Але, однаково, Віктор щотижня приходив до медінституту, слухав деякі лекції, відвідував лабораторії, розуміється, з безмовного дозволу професора А. Кипаїли; професор симпатизував своєму чи не найкращому студенту, а тому щиро зрадував його той факт, що Віктор найнявся працювати, та ще на такому престижному заводі, бо це, каже, з соціальної та політичної точки зору, буде на його користь, в тому розумінні, що після «перевиховання» в робітничому середовищі, Віктор зможе стати знову студентом. А коли професора Кипаїлу призначили ректором, він не лише допоміг Вікторові повернутися в медінститут, але й дозволив здавати позачергово окремі іспити, а то навіть визнав дійсними деякі з попередніх і, таким чином, дав йому можливість наздогнати своїх колишніх колег. Та, незважаючи на таке позитивне, майже дружнє ставлення професора до свого студента, Віктор не сказав йому, як попав він працювати саме до такого престижного заводу, як «Республіка», а не деінде. І не сказав не лише тому, що професор не питав його, а найбільше тому, що Віктор трохи стидався цієї історії.

А сталося ось як. Після повернення із Златни, Віктор довідався, що, крім того, що його виключили з медінституту, йому вже і в студентському гуртожитку заборонено далі жити. Адміністратор повідомив, що, згідно з розпорядженням, колишній студент Дорін Віктор має терміново покинути гуртожиток, але оскільки Віктор заплатив ще до виключення з інституту місячне комірне вартістю в 50 леїв, йому дозволено проживати в гуртожитку до кінця поточного місяця, а саме ще шість днів. Із тих шести днів Віктор пробув у гуртожитку тільки чотири, бо переселився в Іринину кімнату. І це виявилось його щастям.

Господиня, котра здавала в аренду Ірині ман-

сардну кімнату, мадам Софіка, була старенька вдова, порядна, привітна, колишня ткаля фабрики «Сувейка», але вже давненько на пенсії. В триповерховому будинку з мансардою вона мала двокімнатну квартиру на другому поверсі і окрему кімнату на мансарді, яку здавала ще за життя свого чоловіка, здебільшого студентам Педінституту, що знаходився недалеко, на тій самій вулиці Пандурь. Взагалі, вона воліла здавати кімнату дівчатам, бо, казала, вони чемніші від хлопців. Знав це й Джорджеску, один із швейцарів Інституту, котрий, за пляшку вина і дві пачки цигарок, погодився знайти їй квартирантку. «Але гляди, товаришу Джорджеску, – попереджувала мадам Софіка авторитетно, як звикла вона говорити в «Сувейці», де на протязі шести років була секретарем парторганізації фабрики, – щоб не знайшов ти мені якусь несерйозну чи розпусницю, чуєш?! Ти ж мужчина і повинен знатися на жінках, так що знайди мені чемну дитину і, бажано, першокурсницю, бо, якщо буде чемною і буде між нами згода, зможе жити у мене до закінчення факультету».

А Ірині таки пощастило: в день, коли приїхала в столицю, з Північного вокзалу вона пішла прямо до Педінституту, де саме в той день вартував якраз Джорджеску, чи, як називають його студенти, дядько Джорджіка, про що довідалася Ірина пізніше. Коли він побачив у холі дівчину, що розгублено роздивляючись перекидала валізу з однієї руки в іншу, запитав її, чи може чимось допомогти. Дівчина відповіла, що хоче зустріти когось із знайомих, з якими влітку здавала вступний іспит, щоб поцікавитись, де студентський гуртожиток. «А хороша та дешева кімната не цікавить вас, панночко? Кімната недалеко від нашого інституту, теж на вулиці Пандурь, на відстані однієї тільки трамвайної зупинки».

Так попала Ірина до мадам Софіки на мансарду. І вони сподобались одна одній таки з самого початку, тому були певні, що між ними і надалі буде згода.

(Далі буде)

Мал. Василя СОКОЛЮКА

Микола КОРНИЦАН

САМІТНІ У СІНАІ¹

Беручи до уваги її говірку, можна було б казати, що вона не з цього часу. Здовжувала інфікси і, подеколи, наголошуючи необхідні паузи, піддавалась легкому трепету. Мовби то прибула з місця із відгуками, де навіть і тиша здавалась анульованою трохеєм подихів, що нагадували ритм заглибленої в темі землі ріки, покинутої, тільки щоби віднайти в інших днях; переповнених сенсом, коли все те, з чим зустрічалась, здавалось іншим чим те, що уже пізнавала. Подібно дедалі густішим водам, віддзеркалюючи якесь ірреальне небо, позбавлене кольору. Коли сонячний ліс, видимий з вікна готелю, підштовхував на думку, що саме тут могла зустрітися з тим, кого забула вже досить давно; мов у іншій житті. Осібно, в цім доволі складнім періоді її існування, коли здавалось, що її час вже не резонував зі спільним часом, прийнятим всіма іншими, тими, які буцімто вікували свій вік всередині світу, від якого вона віддалялась дедалі більше. Відчувувалась. А подеколи, повечір'ями, протраченими на терасах готелів, коли відчувалась ігнорованою іншими, їй здавалось, що вона навіть і не існувала. Запах дроку в відповідні моменти здавався прогірклим. Як і ті інші запахи квітів, забутих на огорожах або на сходах з чорного мармуру. Запах розцвілих фарб. Тривких та проникаючих в темінь будь-якого серця.

«Звичайно ж, резюмувала серію попередніх вражень, незважаючи на зовнішній вигляд, деякі особи дійсно таки існують». Тільки вона, як би їй не хотілось в моменти того незрозумілого відпочинку, відчувалась занадто відсутньою. Та навіть піддавалась думці, що аніщо з того, що хотілось би вдіяти, не могло мати жодного сенсу. І ця боязкість, знати себе позбавленою будь-якої сили, доводила її ще ближче якраз до тієї безодні, яку повинен був упізнати й він; той, кого вона вже забула доволі давно. А зараз, коли страждання спустошувало її майже повністю, заплутана пожадливість турбувала її дедалі міцніше: хотіла зустрітися з ним, тільки щоби роз'яснити самій собі, що могла бути іншою. Гадала, що ані тепер, як і іншим часом, не помилялася щодо своїх снів. Навіть і пам'ять допомагала їй слідувати дорогою багатообіцяної долі. Та особа, однак, настільки присутня в її уяві, могла бути будь-ким. І відповідна інтуїція, зароджуючись доволі неждано, викликала безліч нових питань. Боялася, що зустрівши його після досталь довгого забуття, могла поплутати його з

власним спогадом. А подібні страхи викликали ще більш дивні думки. В тій невиносній спекоті, в тій, мов вирізаній з картону, декорації, їй марилось, що її можна було бачити тільки з одного кута. А якщо й він появився би в такому самому просторі, позбавленім начебто будь-якого виміру, може, й не міг би з'ясувати той факт, що зненацька, якраз залишив саме фізичний світ. І, може, продовжував би вірити, що лишався настільки ж дійсним, як і в її сні, в згадках, переплутаних з бажаннями. Згоджуючись із забуттям, старався б роз'яснити їй навіть і власну відсутність.

Правда ж була зовсім іншою. Тому що отут, навіть і сонце було цілковито круглим. Через те, що розглядала його саме з центру країни, воно було настільки яскравішим, що навіть і в своїх снах мешканці цього провінційного міста вже не знаходили жодного кутка тьми, де могли б відпочити по-справжньому. І подібна фобія, страх ніколи не пізнати тьму, випробував навіть і її. То була та сама темрява, яку вона не могла подолати навіть в дитинстві, коли викопувала тунелі в землі берегів, тому що їй подобалось засинати тільки під тією травою, яку не косили ніколи. Зеленою, мов піняві та застигли хвилі, коли вона бачила сні і, без власної волі, лякала себе аж допоки, тільки із-за спеки тих літ, вмить відчувала пронизливий запах пригорілого м'яса. Та ще щось, доволі неясне, виплоджувалося в тім сухім повітрі. Тривало і зростало. Осібно зараз, коли вже ніхто не був настільки молодим, щоби міг згадати першу свою згадку. Зокрема, отут, де помирили тільки ті, які появлялися в снах щонайменше хоча б двох чужинців. Заразом. А після цілого віку правдивої смерті, втілена з первісної чорноти, на цвинтарі появлялася людина з машиною для дроблення кісток. Отриману порохняву повертали далеким родичам, тим, які, у свою чергу, віддавали їй тільки тим суховіям, що дули з пустих баюр. Удосталь чудацький обряд, але принагідний для віри у перевтілення. В інше місце та в інший вже час. Схожий на цей, звідси, коли ніхто вже не знав, що вона вже нікого отут не могла упізнати. Бо ж не запам'ятовувала облич та імен. Та, зокрема, була позбавлена змоги асоціювати всі ці дефініції ідентичності. Приклад, який збільшував ще більше відчуття, що хтось доволі близький, не бачив її ще аніколи. Навіть ані в ці моменти, коли, може, знаходився поруч. Розповідав хтосьна-що.

(Продовження на 32 с.)

Сіная – курортне місто в Румунії

Михайло Гафія ТРАЙСТА

СТИЖЕРЕТИ

(Уривок з повісті)

(Продовження з № 300)

4. Ой файний ти, хлопчику, файний

Ой, мамко, моя рудна,
На што-с ня родила,
У нещасну годиночку,
Мамко-с, ня уповила...

3 народної співанки

Андрійко сидів на березі Ронішори, а поруч, зануривши голову в густу кучеряву конюшину, паслись ягнята. Він уже третю вербову тилинку «висукав» з молодих гілок верби.

– Нашто тобі тують тилинок, дитино? – питала Явдоха внука.

– Ади, роздам хлопцям, бо не усі уміють сукати тилинки, – гордо відповідав Андрійко.

– Лишив бес таких хлопцю, не люблю, што са цимборуеш із такими, як Росолик та Кондрик, такі цимбори до добра тя не доведут! Ади, забилися до Притискана пуд кладню, так укопали бадогу із мастьов, а удтак умастили шини нев, на штрику, пуд Кадасовом.

Андрійко вже й не говорив Явдосі, що і його кликав Дьодьо Кондрик. Настоював, але Андрійко відмовився, хоча той назвав його «бабиним сином», «боягузом» та іншими образливими словами.

Робити тилинки Андрія навчив старий Олекса Шведука, який умів робити тилинки зараз з будь-якого дерева – з бузини, ліщини, калини... «Але найлегше тилинки сукати з молодих гілок верби» – вчив малого Шведука.

– Ось так, стягнеш із свіжої верби кору і вже маєш тилинку

Ой пуйду у полонинку,
Сяду на калинку,
Молоденький учаричок
Дує у тилинку,
Але у туй тилиноцци,
Дух за затинає,
Молоденький учаричок
Уці завертає...– заспівав старий, а опісля

заграв-затужив на свіжій вербовій тилинці.

Андрійко любив старого, а старий любив його, мабуть, інакше не змайстрував би для нього дерев'яну механічну іграшку «Ковач та й медвідь», яку випросив від нього Дьоко Кондрик, але більше не повернув її.

– Убий ня, рубай ня, чини зо мнов, што хоч... іграшку ем загубив, што учиню тепер, не вержуса пуд мошинку, – відпрошувався Дьоко.

Дід Олекса міг змайструвати з дерева будь-що – від стільця до кременця, від воріт до хати, від грабель до кросен, але найбільше любив різьбити дерев'яних коників, дідуганів, пташок на коліщатах з рухливими крильцями, та різних торкалів, фуркалів та деркачів, яких дарував дітям – «Може, згадають добрим словом...»

– Слухай вітер, Андрійчику, гя абес зрозумів, што ти наспіває. Нагадай собі, як узимі на Одорщі виезавиває – віфолов жалусно реве, стогне, тужит... А який ласкавий вітерець тепленький навесні потрясе краночков, дихне, а ледяні цоркотолі зацілінкают, душу розвеселят, а у літі – коли налетит буйний, надутий, остеклий, сердитий, ще й тучу за собов притягне, затріціт громом, лусне блискавков, полиє дощем, пуб'є градом, а удтак скоро утихомирится та зачне лацітиса, як котик мурчик... А удтак у осени?... Назад остікає і не утихомирюєтса...

Слухай, хлопчику, новту вітру, води, трави, листу, бо кожде має свою новту, свою мелодію, яку гя абес учув, зрозумів та полюбив, а удтак пробуй ей заспівати – засвистіти на тилинці.

Гарно навчився Андрійко грати на тилинці. Буває, як заграє, то ягнятка піднімуть голови з конюшини і, задумавшись, на нього поглядають, бо він тільки для них грав, а ще й для бабусі Явдохи, яка витре сльози крадькома і погладить його по голівці:

– Ой, файний ти, хлопчику, файний! У твоєм волосю заплелоса сонце, а оченята у тебе, як волошки голубі, многим дівкам голов закрутиш і серце розуб'єш, але коби і тобі не було лихо уд того...

Андрійко любив випасти ягнята на березі Ронішори, яку всі називали Потоком, хоча вуйко Косован казав, што ун видів «своїми очима», што їх Ронішора є покладена на военній карті.

– Як є на военній гарті, ото вже не потук, а ріка, бо на военну гарту не кладут якіс там потоки вадь поточіні! – запевняв їх вуйко.

Бувало, Андрійко сяде на бережку і так просидить до полудня, дивлячись на воду, як дзюрчить у потоці, як виграває лататтям, листя якого дрижало і плавно перекочувалось на ледь помітних водяних брижах, а над водою тріпотіли прозорими слюдяними крильцями голубі та смарагдові бабки.

(Продовження на 32 с.)

Самітні у Сінаї

(Продовження з 30 с.)

Чітко та стиха. Казав, що був змушений знати, що засинає знову, коли намагався прокидатись. Повідав їй навіть і сни інших. Осібно ті, в яких відчував, що бракує, тому що теперішність не кінчалась ніколи. Та, може, роз'яснював їй ще щось інше, але вона не була впевненою, що, чекаючи його, можливо, не бачила його ще ніколи. Хоча й уявляла того, який міг би позбавити її навіть і від власної тіні, все легше й легше ковзаючи поміж іншими тіннями; підшукуючи тільки якісь чужі контури на вулицях Сінаї.

Тільки коли ввійшла в глиб бору, де якісь працівники, через хибну силу тяжіння, пересували плити обвуглілого каміння, осягла, що знаходилася вже зовсім десь інде. Але залишалася собою і була більш присутньою, чим в інших місцях, хоча дзеркала, якими користувалися трудівники, тільки щоби вичислити інтенсивність світла, необхідну для встановлення

СТИЖЕРЕТИ

(Продовження з 31 с.)

У траві сонно дзигчали мухи, а десь у заплаві, в затінку прибережних верболізів монотонно і дзвінко пищали комарі.

– Ану, лиш дивися! Прийшов кумець на обідєць, але не має лижки! – почув Андрійко позаду себе, сурорий голос.

Озирнувся і побачив сердитого Ілька Притискана.

– А ми зараз кумцеві найдемо лижку і пригостиме го медом, – сердито зафоркав і, вхопивши його за комір сорочки, підняв на ноги:

– Як ти, копиле нещасний, посмів ґаздувати у мене на городі? Га?!

Хлопець ніяк не міг второпати, що хоче від нього цей розлючений дядько, про який город, та про яке газдування говорить.

– Мовчіш, копиле?! Га?! Мовчі, цицку ти материну, котра тя всрала!.. – ревів розлючений Притискан і вдарив його долонею по обличчю.

Малому потемніло в очах, посипались зелені іскри, задеревів ніс, а на гарячих опухлих губах почув солоний присмак крові, яка стікала з розбитого носа.

– Мовчіш, окаяннику, га?! – гарчав остеклий від злості Притискан.

По Андрійковій голівці та спині посипалися сильні удари міцних кулаків.

сили тяжіння, не зображали її цілковито. А, швидше за все, як примічала, коли піднімалась, ті свічада відображали ще якусь тінь, яка не належала їй, а походила на ту, яку вперше запримітила в монастирі, куди увійшла лишень на мить. Тільки щоби пишатися нюансами квітів, що росли в глеках з парафіном; посаджені тими, які ніколи не покидали осереддя цієї будівлі. А коли не молилися, квачами з волосся білих коней витирали повітря від залишнього забруднення. А потім умовляли її, що їй слід було б іти тільки туди, бо там, зазнайомлювали, там зовсім інакше. І вона підкорялась їхнім радам. Та навіть і не помічала, як інша наявність пильнувала за нею аж до цього місця, де їй пофортунило вже прийти; тільки тут, де відчувала, що зможе згадати своє ім'я. Але не могла, бо була понадміру самотньою. Подібно тому, який знаходився зараз за її спиною і дивився в той самий напрям, де задивлялася і вона, немовби відтіля вже не повинен був прийти ніхто. Ніколи. Бо тунель, якого викопала під вічно зеленою травою, співпадав тільки з розміром її тіла.

Після кількох ударів хлопець повалився на землю і, дивлячись на залену травку, не міг зрозуміти, чому на ній червоні цятки...

*«Ой пуйду у полонинку,
Сяду на калинку,
Молоденький учаричок
Дує у тилинку,..»* – лунав у його вухах голос

старого Шведуки.

Притискан копнув його кілька разів чоботом у ребра, а опісля взяв хворостину і почав шмагати куди попало. Найбільше дратувало його те, що Андрійко мовчить, не плаче, не відпрошується, не молить його, навіть і не стогне від ударів.

– Слухай вітер, Андрійчику, гія абес зрозумів, што ти наспівує...

– Мовчіш, копиле?! Га?! Мовчі, цицку ти материну...

– Слухай, хлопчику, новту вітру, води, трави, листу, бо кожде має свою новту, свою мелодію, яку гія абес учув, зрозумів та полюбив...

– Мовчіш, окаяннику, га?!.. – ревів Притискан. Ревів і шмагав хворостиною знепритомлене тіло.

Накінець, коли утомився, підняв малого однією рукою, мов якийсь непотріб, і кинув у плесо.

– На, мочися, як колопні, планетнику, абес знав, як ґаздувати на чужих городах!

– Ой, файний ти, хлопчику, файний! У твоєм волосю заплелоса сонце, а оченята у тебе, як волошки голубі, – почув цього разу голос бабусі Явдохи.

(Далі буде)

Степан К. Д. ТРАЙСТА

ЦВИНТАР ПАВУКІВ

(Продовження з № 300)

«Вони вбили їх, вбили моїх батьків – тата і маму...» – подумав переляканий Річі.

Відчув, як знову по його тілу задріботили безліч маленьких ніжок.

Хлопець міцно зціпив зуби, щоб не завити по-вовчому. Надворі Лорд і сусідні собаки теж вили.

– Господи, що вони зробили з ними?! – цього разу прошептав Річі. – А тепер слідує я і Лорд, а далі? Треба втікати звідси, чим скоріш... чим далі від дому, чим далі від павуків...

У напівтемряві намацав на одній з полицок кишеньковий електричний ліхтарик і включив його. Ключі від старого напівзржавілого *Форда Мустанг* висіли на стіні. Простяг руку за ними, але...

– До біса! – сплюнув сердито, коли ключі впали поза дерев'яний ящик, який лежав біля стіни.

Розлюченому Річі вдалось відтягнути ящик від стіни, але біля ключів автомобіля побачив жахливу істоту, подібну на волохатого щура з вісьмома ніжками та зміною головою. Волохата, жахлива істота, у п'ять разів більша, ніж його улюблений UBIN, наближалася до ключів автомобіля. Хлопець побачив біля ящика п'ятикілограмовий молот, підняв його і опустив на жахливу істоту, з якої бризнула зеленкувата рідина. Тепер в нього були ключі.

Раптом все затихло, собаки перестали вити, хлопцеві здалось, що побачив, як тиша зависла у повітрі і висить загрозливо над його головою...

Йому вдалось пропхатися у салон автомобіля, і тепер пробував завести двигун, який спочатку загарчав, а потім чхнув два рази і замовк.

– Все, мені кінець! Вони... як батьків... кінець, кінець, кінець... – калатало його серце, немов хотіло вирватись з грудної клітки і втекти з цього клятого місця. – Нічого, нічого, заведеться... мусить завестись, – шептав Річі тихо, наче молитву.

І двигун насправді загарчав знову, і навіть чхнув, чи то, мабуть, тільки йому так здалось, але не зупинився.

Дерев'яні двері гаражу, розлетілись уламками, Лорд завив, розчавлений під колесами автомобіля.

Павуки повзли по вікнах автомобіля, який мчав, набираючи швидкість...

– Бідний Лорд! – прошептав Річі. – Бідний Лорд!

Після кілька сотень метрів двигун почав знову чхати, з-під капоту почала виходити пара, і через кілька метрів автомобіль зупинився.

Річі вискочив з автомобіля і кинувся навпростець, через кукурудзяний лан, повен павутиння, яке з кожним кроком ставало більш непрохідним. Він бачив, як десятки, сотні, тисячі червоних очей дивились на нього із зеленої напівтемряви. Враз стеблини кукурудзи почорніли і почали рухатись. Хлопець, вже без страху, який зник кудись, наче його й не було, усвідомив, що чорні стеблини – ніщо інше, як ноги гігантських павуків. Він не знав, як їх називати, вони були страшними чудовиськами, гидотами, у природі не повинно було бути таких створінь – павуків-гігантів висотою, можливо, три-чотири метри.

Річі нарешті дістався до краю кукурудзяного поля і враз відчув, що летить у якусь бездонну прірву, яка насправді виявилась зовсім не прірвою, а тільки глибокою ямою.

Йому вдалось вибратись з хати, втекти на машині, перейти кукурудзяний лан, в якому господарювали павуки-гіганти, а тепер опинився в оцій ямі, на дні якої знаходилась якась смердюча рідина.

Спочатку хотів кричати, але хто його почує, а якщо й почує, то що?

– Невже це кінець? – прошептав Річі і втратив свідомість.

Дитяча сторінка

Олег БУЦЕНЬ

ПУСТОЦІ

(Оповідання)

Михась причинив за собою двері і, намотавши на руку сітку, вийшов на сходи. Але, ступивши кілька кроків, зупинився біля сусідських дверей. Відшукав дзвінок з табличкою «Кравченко», озирнувся, натиснув на кнопку і щодуху припустився по східцях. Він знав: за хвилину двері відчинить бабуся в окулярах, в старенькому халаті. Потім переступить поріг, подивиться вниз, угору, – і лагідна усмішка згасне на її обличчі.

«І чого вона завжди всміхається, як відчиняє двері?» – вже вкотре подумав Михась.

Дзвонити до Кравчихи – так прозивали в будинку стару – вже стало у нього звичкою. Спускаючись сходами, він не минав нагоди зайвий раз потурбувати її. Навіть свого друга Костя, що жив поверхом вище, теж навчив.

Купивши в крамниці хліба, ковбаси і макаронів, Михась неквапом повернувся додому.

– Ось, – сказав він матері, викладаючи покупки на стіл.

– Знаєш, Михасю, доведеться тобі ще раз спуститись, – сказала мати. – Зовсім забула: купи ще цукру і сірників. Наталя Федорівна просила, а я заклопоталась і забула.

– Це та Кравчиха з чотирнадцятої квартири? Хай сама собі купує, – набурмосився Михась. – Вона колись нашого Пушка хотіла палицею стукнути.

– І добре б зробила, бо через нього і пройти в під'їзді не можна. А як забачить у кого палицю в руках, так і кидається, мов скажений. Отож не сперечайся, купи і занеси їй.

Повертаючись з крамниці Михась не поспішав. «Нічого з нею не станеться, зачекає...» І довго пробайдкував з хлопцями на подвір'ї.

Піднявшись нарешті до дверей Кравчихи, він трохи пристояв, розглядаючи її дзвінок, наче вперше бачив, натиснув кнопку. Тиша. Ані звуку.

Він ще раз подзвонив і збирався вже йти додому, як десь далеко, з глибини квартири, зачовгали

старечі кроки, і двері повільно одчинилися. Це була вона, стара Кравчиха, в тому ж таки незмінному халаті, з незмінною усмішкою на обличчі.

– Ось мама вам передала, – сказав Михась, чомусь соромлячись признатись, що сам ходив до крамниці.

– Проходь, – лагідно мовила стара, пропускаючи його в квартиру. – У тебе добра мама, спасибі їй, не забуває мене.

«Сам знаю, що добра», – хотів був відказати Михась. Та устрявати зі старою в розмову не став. Бо ще причепиться – не відстане. Вони, старі, – балакучі.

Він швиденько поклав на стіл пачку цукру, дістав з кишені сірники і, щось пробурмотівши до Кравчихи у відповідь на подяку, вийшов з квартири.

А ввечері знову мав клопіт: прийшла Кравчиха і просить матері знайти їй фотокартку онука.

– За диван упала. Палицею не дістану, а диван відсунути не здужаю, – сумно казала стара.

– Не журіться. Зараз знайдемо вашого онука. Ану, Михасю, допоможи Наталі Федорівні.

– Я уроків ще не зробив, – почав огинатися Михась.

– Нічого, встигнеш.

Біля своїх дверей Кравчиха довго тиццала ключем у шпарку, – все ніяк не могла попасти.

– Дайте-но я, – не витримав Михась.

– Окуляри забула в хаті, та й руки вже не ті, – наче виправдовуючись, мовила Кравчиха.

В кімнаті вона зупинилась біля накритого жовтим килимком дивана.

– Ось там, за спинку впала.

Михась відсунув столика, що стояв поруч з диваном, потім диван і дістав невеличку фотокартку в коричневій рамці. Це був юнак у морській формі, з веселим обличчям і зовсім не схожий на свою бабуся.

– То він ще як в училищі був. А коли скінчив, одразу поплав навколо світу. Давно я не бачила його. Все жду, ось-ось має повернутись.

– А в яких країнах він був? – для годиться спитав Михась.

– У багатьох. У Туреччині, Індії, Китаї, на якихось островах – забула вже, як звуться. В Америці. Ось зараз я покажу його листи.

Дитяча сторінка

Стара принесла чорну лаковану шкатулку, дістала з неї стосик перев'язаних вузенькою стрічкою листів.

«Марки! Яких тільки марок тут нема!» – майнуло в Михасевій голові. Він аж зашарівся од такого нежданого скарбу.

– Наталю Федорівно, – схвильовано попросив він, – а можна мені взяти марку? Я збираю їх...

– Бери, любий, бери. Тільки конвертів не псуй: бережу я онукові листи. Загинув у мене син, Петрусів батько. – Зітхнула важко і додала: – Бери, які до вподоби.

Довго просидів Михась того вечора у Кравчихи, старанно відліплюючи марки для своєї колекції.

А через кілька днів на сходах перестріла його Наталя Федорівна і каже:

– Добре, що тебе побачила. Одержала зараз від Петруся листа, дрібно так написано, наче маком посіяв. В тебе очі зіркіші. Може, прочитаєш?

Зайшли до кімнати.

– Ось він, лист, – сказала Наталя Федорівна, якось уся причаївшись.

Михась вийняв з конверта складений удвоє аркушик, розгорнув і почав читати. Петро писав, як вони, повертаючись на Батьківщину, попали в шторм, як дві доби не спали... Але все скінчилося добре, і от припливли до порту.

Слухаючи, старенька охкала, витирала хусточкою сльози, і на обличчі, наче хвилі того неспокойного океану, ходили зморшки: то зберуться біля рота, то біля очей, то на лобі...

І раптом хтось подзвонив. Наталя Федорівна стрепенулась. Добра, лагідна усмішка знову заграла на старечому обличчі.

– Може, то він... – зраділа, силкуючись піднятися з дивана.

Михась підхопився, випереджаючи стару, і побіг відчиняти двері. Але за дверима нікого не було. Лише легкий шелест ніг долинав з нижнього поверху.

– Стій! – гукнув він і шугонув униз по сходах.

Повернувся Михась захеканий, з червоною правою щокою, без гудзика на сорочці.

– Хто це? – нетерпляче спитала Наталя Федорівна.

– Це... це якийсь чоловік помилився квартирою, – сказав Михась і сів дочитувати листа.

Анатолій Качан

ВЕСЕЛИНКИ

Обережний, хитрий лис
До нори вечерю ніс.
Біг додому лісом лис,
Шелестів над лісом ліс.

Солоний вітер після зливи
Трусив щосили синю сливу.
Упала буква «Л» зі сливи –
І стала синя слива сива.

Я знайшов у лісі гриб,
А приніс додому ... риб.
Мабуть, десь поміж кущів
Букву «Г» я загубив.

Немов на батька рідний син,
На місяць схожий апельсин.
Мабуть, вночі, коли я спав,
Цей апельсин із неба впав.

Дитяча сторінка

Марійка ПІДГІРЯНКА

Брисько, Гуска і Лисичка

Була собі лисичка,
Хитренька молодичка,
Пішла раз у дорогу
І сильно збила ногу.

Не може в ліс ходити
І зайчиків ловити.

В село собі мандрує –
Чей там кого змудрує!

В селі стояла хата
Старого діда Гната.
Під хатою ходила
Там гуска білокрила.

Лисичка щось гадає,
Мудрує, розважає.

– Гей, вийдіть, добрі люди!
– А хто такий там буде?
– Лисичка-молодичка,
Нещасная калічка;
Бо трапилась пригода,
Що й згадувати шкода;
У ямку курка впала,
Її я рятувала
І викрутила ногу.
Пожалуйте небогу!

– Зайди, зайди в хатину,
З'їси що та й спочинеш.
– Воліла б заробити.
Ось гуска невеличка,
Немов моя сестричка.
Її щоднини пожену
Скубти над річкою траву.

Господар каже: – Згода!
Для мене це вигода.
Пастимеш гуску на узліску –
Не буде гуска в шкоду лізти.

В ту пору Брись кудлатий
Крутився коло хати,
Цю мову зачуває
І на вус собі мотає.

Бурчить! – Ага, ага, ага!
Зажди, лисичко дорога!

Піду я за тобою вслід.
Чи гуску пастимеш як слід.
Лисичку просять сісти,
Дали їй добре їсти,
Дали ще й торбу сала,
Щоб на полудне мала.

Взяла цю закуску пастушка
Й жене на пашу білу гуску.

Іде лисичка та й кульгає,
А Брисько лиш хвостом махає.
І назирцем він, назирцем
Іде за нею вслід тихцем.
І весело йде гуска наша
Її бо запахла свіжа паша.

І обіймає вже лисичку,
Немов свою нову сестричку.
– Ти добра, – каже, – ти ласкава,
Мене взяла на свіжі трави.

Ти не така, як Брисько,
Оцей недобрий псисько
На річку не пускає,
З городу виганяє.

А їй на це лисиця:
– Ти Бриська стережися,
Бо він твій ворог лютий,
В комірці б рад замкнути.

Ходім в корчі тут близько,
Щоб не підслухав Брисько.

А Брись стояв вже саме
За тими за куцями
Тихенько, ані писнув.
Листочком не шелеснув.

Цікавий він був дуже,
Що то лисиця вструже.
Ось гуску вже схопила
Лапами попід крила.

Й в куці понесла скоро...
Та Брисько все те бачить –
Ось з-за куца вже скаче
І зрадницю лисицю
Ухопив за спідницю.

Спідничка обірвалась,
Лисичка налякалась,

Пустила гуску з рота,
Пропала вся робота...
Лисичка в ліс побігла,
Втекти тому лиш встигла,

Що мусив Брись остатись,
Щоб гуску рятувати.
Води на неї бризнув,
Язиком дзьобок лизнув...

Помалу гуска встала –
Та й зразу відгадала
Лисички хитру зраду
І Бриська щирю раду.

Взяла в два крила лапу псячу,
Цілує щиро, з втіхи плаче...

По тій страшній пригоді.
Жили разом у згоді,
Бо гуска у біді пізнала,
Що в Бриську – друга мала.

Хоч він не раз картав, гарчав,
Але завжди добра бажав!

Дитяча сторінка

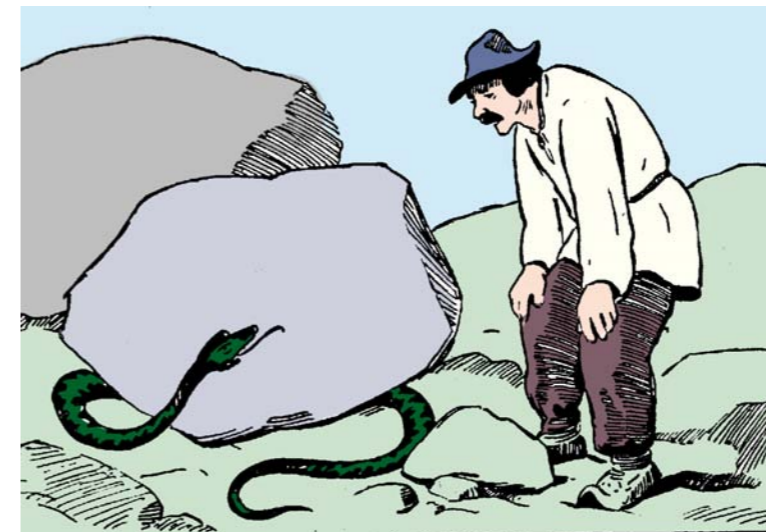
Так світ платить

(Українська народна казка)

Була змія; зайшла під великий камінь, а камінь осівся і привалив її так, що вона відти ніяким способом не могла вийти. Ішов стрілець на полювання, сів на тот камінь відпочивати і вчув, що під каменем щось говорить:

– Хто би мене відси випустив, то би велику нагороду дістав.

Він мав сокиру, пішов, утяв пільги, підважив тот камінь, а під каменем змія велика, з котрої мала робитися язя, він її випустив відти та й гадав собі, що вона справить його на які гроші, як то давно звикли, що опришки ховали. Зачав казати:

– Що ти мені за нагороду даш, що я тебе відси випустив, що ти тут не вгубла?

А вона каже:

– Я тобі таку нагороду дам, що маю тебе з'їсти!

А він каже:

– То так світ платить; кому ти не даш загинути, той тобі не дасть на світі жити. Та жди, – каже, – тут лиш ти та я; та ще є звірина, будемо її кликати, аби нам робила право.

Закликали вовка, розказали, як було; вовк сказав:

– Так світ платить; кому ти не даш загинути, той тобі не дасть на світі жити.

Кликали ведмедя, теж так сказав; кликали більш звірини, теж так казала. А закликали лиса; як прийшов лис, казав до нього стиха:

– Коби мені дав курку, я би тебе оборонив від цієї язі.

А він каже:

– Я би дав і десять, аби мені порадив!

Як прийшов лис, то сказав:

– Я інакше вам право не можу робити, лиш мусите іти на місце, де її випустив.

Пішли вони на те місце. Сказав лис:

– Лізь там та й лягай, най я вижу, як ти там лежала.

Вона залізла і лягла; лис на того кивнув:

– Тручай камінь так, як був!

Той трутив камінь, змію привалив, і лисові файно вклонився і сказав:

– Прийдеш увечері за куркою.

Прийшов додому, розказав жінці, як було.

– Але треба дати лисові курку, що мене від смерті оборонив.

А жінка відмовляє:

– Я би курку не дала!

Лис прийшов та й по повітрі шукає, де та курка зладжена. Але скликав собі більш лисів на празник до тої курки. Тоті були на боці, а той пішов ід хаті. Уздрів чоловік лиса та й каже до жінки:

– Жінко, треба винести йому ту курку!

Вона каже:

– Як маєш свою, то винеси, а я свою не дам! Я тобі кажу, аби ти взяв рушницю та аби того лиса вбив!

Він послухав жінки, взяв рушницю, стрілив у лиса і лиса вбив! Лис як здихав, то тогді зарів та й сказав:

– Добра то є пословиця, що кому ти не даш загинути, той тобі не дасть на світі жити.

Решта лисів як учули, так набігли і того стрільця коло хати роз'їли. Через курку, що жінка не хотіла дати, то погіб і лис, і стрілець.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Володимир ПАЛЬЦУН

ЩАСЛИВЕ ПОВЕРНЕННЯ АДАМА ДО РАЮ

(Гумореска)

Насамперед мушу сказати, що Стефа – дуже гарненька молодичка: легка, як синичка, прудка, мов зайчик, щебетлива, як... Утім, щодо останнього, то в кожного в голові своє порівняння. А головне, вона якась спокусливо наївна. Писати про неї – саме задоволення. Бо нині так мало втішних новин, позитивної інформації. Стефа ж фактично задарма дарує соціальний оптимізм. От, приміром, вдома в неї – нудьга. Чоловік сумує в передчутті скорочення на роботі. А повертається Стефа з прогулянки – і все починає сяяти радісною надією.

– Щиглику мій, – це вона до насурмленого чоловіка, – ходи-но сюди, Адасику, і поглянь, що я знайшла!

І показує золотий перстень із діамантом.

– Як це? – тетеріє Адам. Наступної миті він припускає, що життя складається не тільки з ідентифікаційного коду та партійних чвар. – Щастить же нам! – вигукує він. – Якщо моїй роботі буде хана, перстеник можна закласти...

Стефа на то – мовчок. Вона сяє. І її світіння триває кілька тижнів. І коли починає тьмяніти, раптом приносить золотий годинник.

– Дивися, що я знайшла! – її очі випромінюють сто ватів. Адам, який саме надсилав на сайт парламенту прохання припинити позірний мордобій, кидає склочне заняття й розглядає фірмовий швейцарський дзигарик.

«Це ж треба!» – вдячно полинає думкою до прихильної долі, а вголос:

– І де таке надібала?

– Годувала білочку, коли гульк – блищить у траві...

– І що то за роззява лазить тими хабазами? Ти уявляєш, який у неї розпач?!

Але Стефця далека від психологічних тупиків. Вона світиться, і в домі – куточок раю.

А то якось господинька приносить симпатичне манто з унікальних попелястих норок.

– Невже й це знайшла? – з підозрою запитує Адам. Холодок недовіри можна пояснити тим, що сам він за все життя знайшов тільки десятку. Але гривні виявилися фальшивими, за що дав підписку про невиїзд.

– Вважай, що знайшла, – світиться Стефа. – На базарі секонд-хенду серед різного шмаття. Яка річ, а коштує копійки!

Узагалі чоловік бачив таку одяжину у вітрині бутика для скоробагатків. І на ціннику було зазначено дуже грубі гроші.

Підозри краяли серце, аж поки не зустрівся з подругою Стефи красунею Ірсею.

– Не інакше, як завела собі багатого хахалю, – поскаржився він на дружину після повідомлення про манто.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

– Пани мої дорогесенькі! – вражено сплеснула долонями Ірсуся. – Та вона в тебе свята, а ти, ведмедю, – «невірна»... Я, наприклад, у секонд-хенді викопала собі пальто з бобровим підбоєм. Мій дурень теж побіг до ворожки, найняв студентів, щоб назирці за мною ходили. Ганьба! І поки я для нього не виграла в лотерею «Фольксваген», не давав жити.

Адам зрозумів, що люди створені для щастя. Тріщина в сімейному житті залаталася сама собою. А рай у хату повернувся, коли Стефця пізно ввечері принесла пакет із дорогою розкішною шапкою.

– Хтось у маршрутці забув, – без особливого сіяння діловито повідомила. І з великою втіхою

насадила знахідку на Адамів казанок. – Ти диви, ніби хтось знав твій розмір!

...Нещодавно я зустрівся з Адамом. Він розцвів, у нього чудово йдуть справи. Стефа, виносячи сміття, зовсім випадково знайшла портмоне, набите єврами. І вони відкрили в людному місці міні-бар.

– А де ж вона? – запитав я. – Давненько її не бачив.

– Їй привалило щастя – виграла туристичну путівку з відпочинком на тропічних островах, – задоволено потер руки Адам. – Два дні вмовляла, щоб їхав я, а не вона. Кажуть, там рай, але як я можу – мені досить і свого бару. До речі, він називається «Рай».

Павло ГЛАЗОВИЙ

ПИЛИП У РИМІ

Не доводилось Пилипу бувають далі Криму, А недавно взяв путівку і махнув до Риму.

Оглядаючи музеї й різні колізеї, Він загавився й від групи відбився своєї.

»Зайду, – дума, – в ресторанчик».

Ледве сів за столик,

А вже кельнер біля нього крутиться, соколик.

Пилип меню розглядає, кінчик носа чуха.

Не зна мови, як то кажуть, ні рила, ні вуха.

І сказав він: – Пардон, гарсон! Фужер коньякессо,

Порціоні біфштексіно, гарнів – картоплесо.

Шугнув кельнер блискавично у сусідні двері,

Приніс м'ясо, і картоплю, й коньяк у фужері.

Зрадів Пилип, як дитина: – Штука непогана!

Не така вже вона й хитра – мова італьяна.

Береш слово, яке знаєш, та кінець доточиш –

І вже тобі несуть випити, і їси, що хочеш. –

Кельнер хитро посміхнувся, крутнув головою

І звернувся до Пилипа мовою такою:

– Ві тут їль би дуля з маком, а не картоплеси, Як би не був мой бабушка родом із Одеси.

МАРКІВ СПИСОК

Марко гроші позичає – голубом туркоче, А позичить – зволікає, віддавать не хоче.

Раз його один знайомий здибав та й питає:

– Ти коли повернеш гроші? Рік уже минає. –

Марко зсунув капелюха, схожого на миску.

– Зараз, – каже, – подивлюся, чи ти є у списку. –

Взяв блокнотик, посміхнувся і сказав ласкаво:

– Є у списку, не хвилюйся, поверну, їй-право.

Через рік знайомий Марка знов зустрів у парку.

– Ти коли повернеш гроші? Май же совість, Марку!

Хитрий Марко крутить носом, схожим на редиску.

– Зараз, – каже, – подивлюся, чи ти є у списку.

– Це ганьба, – скипів знайомий. – Що ти за людина?

В тебе совісті лишилась хоч одна краплина? –

Марко гордо подивився і у боки взявся:

– Ти чого це розходився? Що ти розкричався? –

І додав, під носа ткнувши ручку-самописку:

– Ще раз тьякнеш – бідний будеш. Викреслю зі списку!

ТОНКА НАТУРА

Нетерпляче жде Мартин, не діждеться свята.

– Мамо, гляньте в календар, де червона дата? –

Мати каже: – Триста днів спиш на рік, як трутень.

Не однаково тобі – свято а чи будень? –

А Мартин відповідає: – Триста чи не триста,

Але в свято краще спати, тоді совість чиста.

НАЦІОНАЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПЕРІОДИКА СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

(Детально про подію в наступному числі «НГ»)